adalet ağaoğlu

Hayatı Savunma Biçimleri

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

A gao glu, Adalet

Hayatl savunma biçimleri : hikâye / Adalet Ağaoğlu ; [ed. Sefa Kaplan].
- 6. baski. - İstanbul : Türkiye İş Bankasi Kültür Yayinlari, 2008. -
90 p ; 20 cm. - (Türk edebiyatl).
Oorspr. uitg.: İstanbul : O glak, 1997. - (Edebiyat hikâye).
ISBN 978-9944882613

Kaplan, Sefa (A)

verh

2008-22-5819

openbare bibliotheek amsterdam
wisselcollectie
www.oba.nl
afgeschreven

afgeschre

oba WISSELCOLLECTIES

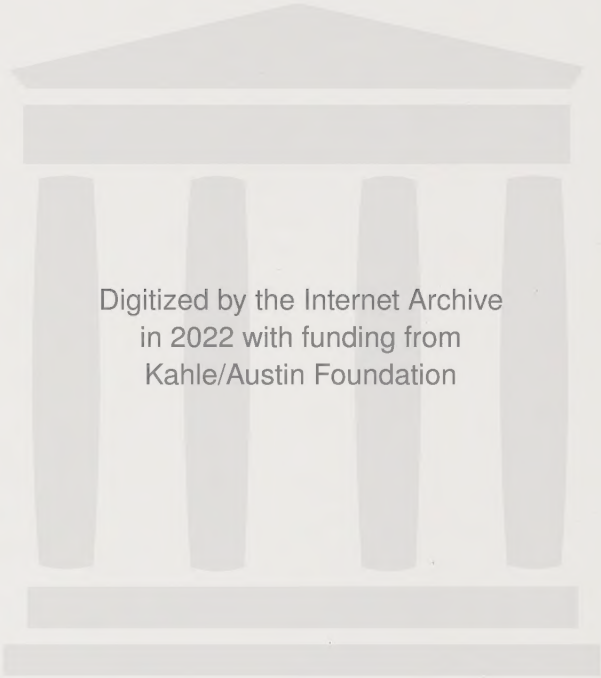
Terugbezorgen voor

BRC MRT 2013

SLM FEB 2016

MPL FEB 2017

WWW.OBA.NL

Digitized by the Internet Archive
in 2022 with funding from
Kahle/Austin Foundation

https://archive.org/details/hayatsavunmabici0000agao

Adalet Ağaoğlu, 1929'da doğdu. Ortaöğrenimini Ankara Kız Lisesi'nde tamamladı. Ankara Üniversitesi DTC Fakültesi'nin Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (1950). Açılan bir sınavla Ankara Radyosu'na girdi; burada ve kuruluşundan sonra TRT'de çeşitli görevlerde bulundu (1951-70). TRT Radyo Dairesi Başkanlığı'ndan, kurumun özerkliğine el konulması sonucu istifa etti. Öğrencilik yıllarında başladığı yazarlığını 1970'ten sonra başka hiçbir işle paylaşmadı. Radyo ve sahne oyunlarını romanları, öykü, deneme kitapları ve günlükleri izledi. Ağaoğlu, Cumhuriyet dönemi edebiyatımızın en önemli modern klasiklerinden biridir.

Eserleri:

Oyun: *Bir Piyes Yazalım* (1953, oynanmış, basılmamış); *Yaşamak* (1955-56, radyo oyunu, yayınlanmış, basılmamış); *Evcilik Oyunu* (1964); *Tombala* (1967); *Çatıdaki Çatlak* ve *Sınırlarda* (1969, iki oyun); *Üç Oyun: Bir Kahramanın Ölümü, Çıkış, Kozalar* (1973); *Kendini Yazan Şarkı* (1976); *Çok Uzak-Fazla Yakın* (1991); *Duvar Öyküsü* (1992); "*Fikrimin İnce Gülü*" (1996, oyun).

Roman: *Ölmeye Yatmak* (1973); "*Fikrimin İnce Gülü*" (1976); *Bir Düğün Gecesi* (1979); *Yazsonu* (1980); *Üç Beş Kişi* (1984); *Hayır...* (1987); *Ruh Üşümesi* (1991, oda romanı); *ROMANTİK Bir Viyana Yazı* (1993).

Öykü: *Yüksek Gerilim* (1974); *Sessizliğin İlk Sesi* (1978); *Hadi Gidelim* (1982); *Hayatı Savunma Biçimleri* (1997).

Anı-Anlatı: *Göç Temizliği* (1985, anı-roman); *Gece Hayatım* (rüya-kâbus anlatıları, 1991); *Damla Damla Günler I-II, III* (2007).

Deneme: *Geçerken* (1986); *Karşılaşmalar* (1993); *Başka Karşılaşmalar* (1996); *ÖYLE Kargaşada BÖYLE Karşılaşmalar* (2002).

Seçmeler: *Okurunun Yazarı*, Hazırlayan: Sefa Kaplan (1993, 2006).

Nehir Söyleşi: *Adalet Ağaoğlu Kitabı, "Sen Türkiye'nin En Güzel Kazasısın"*, Söyleşi: Feridun Andaç (2001).

Yayına Hazırlama: *Güner Sümer Toplu Eserleri* I-II Cilt (1983). Ayrıca basılı olan ve olmayan çevirileri vardır.

Ödülleri: *Üç Oyun*, 1974 Türk Dil Kurumu Tiyatro Ödülü; *Yüksek Gerilim*, 1975 Sait Faik Hikâye Armağanı; *Bir Düğün Gecesi*, 1979 Sedat Simavi Vakfı Edebiyat Ödülü, 1980 Orhan Kemal Roman Armağanı, 1980 Madaralı Roman Ödülü; *Çok Uzak-Fazla Yakın*, 1992 Türkiye İş Bankası Edebiyat Büyük Ödülü (Tiyatro); *ROMANTİK Bir Viyana Yazı*, 1997 Aydın Doğan Vakfı Roman Ödülü, 1995, Cumhurbaşkanlığı Kültür ve Sanat (Edebiyat) Büyük Ödülü.

Unvanlar: TÜYAP Onur Yazarı (1994), Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Fahri Doktora Unvanı (1998), ABD OSU (Ohio State University, Humane Letters) Edebiyat Fahri Doktora Unvanı (1998).

TÜRK EDEBİYATI

ADALET AĞAOĞLU
HAYATI SAVUNMA BİÇİMLERİ

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2008
Genel Yayın: 1383

EDİTÖR
SEFA KAPLAN

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTİ
ASLI YALKUT

GRAFİK TASARIM UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

1.-2. BASKI, 1997 OĞLAK YAYINLARI
3.-4. BASKI, 2001-2002, YAPI KREDİ YAYINLARI, "TOPLU ÖYKÜLER" İÇİNDE
5. BASKI, 2005 ALKIM YAYINLARI

6. BASKI TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI'NDA I. BASKI, ŞUBAT 2008

ISBN 978-9944-88-261-3 (CİLTLİ)
ISBN 978-9944-88-262-0 (KARTON KAPAKLI)

BASKI
EUROMAT ENTEGRE MATBAACILIK ANONİM ŞİRKETİ
(0212) 451 70 70
SANAYİ CAD. NO: 17
ÇOBANÇEŞME-YENİBOSNA 34510 İSTANBUL

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, NO: 144/4 BEYOĞLU 34430 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Fax. (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

Hikâye

hayatı savunma biçimleri

ADALET AĞAOĞLU

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

İÇİNDEKİLER

Öteki 1
Rabia'nın Dönüşü 7
Çınlama 27
İki Yaprak 41
Oh Canıma Değsin! 49
Şehrin Gözyaşları 55
Gözgöze 67
Asri Zamanlar Kilimi 75
Tanrı'nın Sonuncu Tebliği 79

ÖTEKİ

"İnsan heykellerini sevmem" dedi. "Onların karşısında elim kolum bağlı kalıyorum. Hayatlar belli bir hareket ânında dondurulmuş..."

İçimde hemen karşı koyma isteği belirdi, ama hevessiz bir tonla sordum:

"Resim de öyle değil mi? Oysa, anladığım kadarıyla resim sanatına tutkunsunuz?"

"Resimde sonuncu boyut izleyiciye ait. O boyutu, hiçbir elkoyma olmadan, kesintisiz, sınırsız düşleyebilirsiniz. Düşleme boyutlarına göre, öteki boyutlar da değişik anlamlar kazanır. Bakın, işte bu..."

Munch'un *Deniz Kıyısında Genç Kadın* tablosu önünde duruyorduk. Mavilikler: Mavi kumsal, mavi gökyüzü, mavimsi yeşillikler, fiyordların morumsu mavi birkaç kaya parçası; göğe, denize, kıyıya, bunların her ton mavisine egemen, arkası bize dönük beyazlı genç kadın. Düz sarı saçları beline iniyor. Arkadan dümdüz görünümü bölen tek çizgi, tek ayrıntı, saç uçlarını tutuklamış incecik, seçilir seçilmez, zincirden kemer parçası.

Beyazlı kadının yüzü üstüne hiçbir fikrimiz yok. Ne, yandan küçük çene, yanak çizgisi, ne burun, alın çıkıntısı... Beyaz entari yere kadar indiğine göre de, ne ayaklar,

ne ayakkabının arkadan görünebilecek topuk, ökçe parçası... Kollar, omuzlardan gevşekçe düşüyor. Eller önde kavuşturulmuş olmalı, çünkü tabloya ne bilek, ne parmak, ne bilezik, ne yüzük giriyor. Giysinin yenlerine dantela, kırma gibi süsler geçirilmiş mi, bilinmiyor. Enseyi saçlar örttüğüne göre de, ne beyaz giysinin yakası, ne genç kadının boynu, ensesi üstüne bir fikrimiz var. Uzun boylu, biçimli bir kadın; bu kadar. Bu bile doğru olmayabilir, çünkü kadın yüksek bir yerde dikiliyor. Ressam belki de onu daha aşağılardan bir yerlerden görüyor. Uzunluğu, sırtının dikliği ona bu açının sağladığı bir şey olabilir. Zaten, bu kadın gövdesinin durduğu yerden içinde bulunduğu yere, doğaya egemenliği, 'gerçeğe' ilişkin her türlü ölçüt, varsayımımızı geçersiz kılmakta. Yine de, tablodaki kimse üstüne 'genel bir bilgimiz' var: Ressam tablosuna bir ad vermemiş olsaydı da, biz bu beyazlı kimseye hemen, bir genç kız, genç kadın derdik. (Kuşkusuz, X'ler ve Y'ler, 2x2=4'leri kullanarak): Gövdenin dikliğinden, saçların gürlüğünden kıyıdaki insanın genç olduğunu hiç kuşkuya düşmeden kabulleniyoruz. Kız mı, kadın mı; bununsa hiçbir önemi yok. Çünkü, duruştaki saflık, çizgilerdeki yalınlık bizi bunun ötesinde başka şeyleri bilmeye çağırıyor.

Bu tabloyu ilk görüşüm değil. Çeşitli zamanlarda ben de ona, ressamın verdiği adlar dışında adlar yakıştırdım: Bekleyiş, Erdenlik, Yalnızlık, Kaygı gibi adlar... Bu sefer, bu son görüşümde ise tabloya yeni bir ad yakıştırıyorum: İçteki Çığlık.

"Bu bir heykel olsaydı, gizlerini büyük oranda yitirecekti, büyüsü eksilecekti" diyor. "Bu bir heykel olsaydı, sırtından önüne geçecek, yanına dolanacak, çevresinde ne kadar dönersek dönelim, hep heykeltıraşın gözüne prangalanmış olacaktık; son boyuttan yoksun kalacaktık."

Ona *Köprü Üstündeki Kadınlar* tablosunu gösterdim.

"Evet, anlıyorum" dedi. "Bu kadınların üçü de yüzden görünüyor. Giyim kuşamları ise, bütün ayrıntılarıyla ortada... Fakat, öngörünüm ardında kalan her şey bize ait, bizim düşlememize açık."

Güldüm:

"Pek de değil. Yüzlerindeki anlamlar, giyimleri, kuşamları, duruşları, bütün bu ayrıntılar, tabloda görünmeyen alanlar içinde bol çağrışımlı pek çok ipucu vermekte..."

O da gülümsedi:

"İpuçları... Onlarsız düşlenebilecek ne var ki? Ama düşleri yeden, koşullayan da onlar!.."

Az sonra.

Müzenin kafeteryasında oturmaktayız.

Ben, bira içiyorum. Onun önünde sütsüz, şekersiz bir fincan kahve var.

İçerde heykellere, tablolara bakarken söyledikleri tek başına pek de ilginç değildi. Söylediklerini, kendisinin yüzünü bilmeden, sesini işitmeden bir yerde basılı görsem, okumuş olsam yani... Sanırım o zaman, düşüncesini çürütecek sözümü az önce içerde yaptığım gibi, yumuşak biçimde söylemeye özen göstermezdim. Tarihin çeşit çeşit, boy boy bize armağan ettiği olağanüstü heykellere ısınamamış biriyle apaçık alay bile edebilirdim. Ama daha müzenin girişinde gözgöze geldiğimiz bu kadın, hem içimde küllenmiş dirimi canlandırıyor, başkaldırıyı dürtüyor, hem de beni yontulmamış bir başkaldırının çok ötelerine çekiyordu.

Ona bir yaş vermem gerekirse, otuz beşle yetmiş beş arası her yaşı verebilirim. Müzenin girişinde gözgöze gelişimizden mi, duruşundan mı, yüzünden yakaladığım biraz kederli ya da çocuksu gülümseyişinden mi; sonra, ansızın, "Heykelleri sevmem" diyen sesindeki titreşimden mi, şimdi fincanı bu biçim tutuşundan mı, yılları seyrede seyrede

matlaşmış küllü kahverengi gözlerinden, bu matlıkta gizli öfkeden mi; bana ilginç geliyor. Karşı durulmaz bir kışkırtı ile sarılmış gibiyim. Onu keşfetmek, bilmek istiyorum.

"Sanat tarihçisi misiniz?"

"Hayır. Niye?"

Sanat tarihçisi olsa, bu iyi bir ipucu mu sanki? Ya da büyük bir otelin bakım şefi olsa? Parlak günleri geride kalmış bir sahne sanatçısı olsa, orkestrada birinci keman olsa?..

Yıkana yıkana ilmikleri birbirine geçmiş yün hırkasına, düğmeleri birbirini tutmaz gömleğine bakıyorum; hiçbir şey çıkaramıyorum.

"Nerelisiniz?"

"Hiçbir yerli."

Bunu, herhangi bir ülke adı söyler gibi, doğallıkla söyledi.

Gözlerim biranın hareketli köpüğüne takılıyor. Neden ille bir yerli olması gerekiyordu ki?

Kekeliyorum:

"Aksanınız... Bildiğim bütün yabancıların aksanından farklı. Onun için..."

Yanıt vermiyor. Hiçbir şey söylemiyor. Bakışlarını bir süre kafeteryayı dolduran renkli kalabalıkta dolaştırıyor.

İnsanlar hep bir ağızdan konuşmakta. Ne dedikleri anlaşılmıyor. Her ses ötekinin içinde erimekte: Uğultu.

Ansızın bu uğultuyu bir heykel olarak algılıyorum. Biz dışındayız; uğultu heykeline bakıyoruz; bir ses alaşımının çevresinde dolanıyoruz. Öğle güneşinden bir demet ışın, karşımdakinin saçlarına, yüzünün yarısına vurmakta. Kıyıları buğulu incecik aylayla çevrelenmiş yarım yüz. Başını çeviriyor, buğulu ayla siliniyor:

"Birbirimizi seçtiğimizde henüz hiç konuşmamıştık. Sırttan görünüyorduk, ama sizi tanıdım" diyor.

Sanki hep sırtımdan konuşuyor:

"Bütün sürgünler bilirler birbirlerini, bilmezlenirler. İpuçlarını çekmek tehlikelidir; insan dayanamayabilir..."

Elim eline aktı. Fincanı bırakan parmaklarını tuttum, elini avucuma aldım. Serin derinin altında kanın ılık ılık akışını duydum. Birbirimize bakamıyoruz, ama besbelli: Gülümsüyoruz. Kırık dökük, içteki çığlığın çevirisi: Yarım tebessüm. Kendimi yıllardır ilk defa, iyi kötü bir yere yerleşmiş gibi hissediyorum. Ressamın herbirimize öteki için sunduğu boyutun bize sağladığı bir ülke bu. Fakat bu ülkenin, çevresinde döndüğümüz uğultu heykelinin arabı olmadığından emin değilim.

Elini çekiyor:

"Gitmeliyim."

Uzaklaşıyor.

Şimdi onu sırttan görmekteyim. Ne tuhaf, beline kadar uzun, düz sarı saçları olduğunu bilmiyordum. Demek dikkat etmemişim.

RABİA'NIN DÖNÜŞÜ

Rabia dönmüş, dediler.

Ses tonları kaygıyla yüklü: Rabia dönmüş...

Gitmiş miydi? Nereye? Onu unutmuşuz.

Rabia'nın dönüş haberi, kırk yıllık gizli düşmanları bile dost kılmış sanki. Herkes, özellikle de kadınlar, hemen dayanışıp, dönüşüne bir felâket gözüyle baktıkları kimseye karşı aşılmaz bir duvar kurmak istiyorlar duygusuna kapıldım. Az önce yani, çağrıldığım yemekli toplantıda. Ortalıktaki, kaygıdan öte bir çeşit dehşete düşmüşlük havası, beni rahatsız etti. Başağrısı bahanesiyle evsahibinden izin isteyip toplantıdan erken ayrıldım.

Yalan da değil. Yemekte içtiğim iki küçük bardak şaraptan ağzım yapış yapış, başımda ağırlık, bir çeşit bulanıklık.

Dosdoğru eve gitmek istemedim. Aşağı inip, Boğaz'ın bu mevsimde pek sessiz, geceleri çok az aydınlatılmış bir kıyısında, işte buralarda yürümeye başladım.

Önümü iyi göremiyorum. Yavaş yürüyorum. Kendimi denizle kara tarafındaki ağaçların iri gövdelerinden çekilme kanal içinde güvene alınmış duyuyorum. Daha ilerde. Boğaz köyünün yakınlarındaki balıkçı lokantalarından taşan balık tava, rakı ve is karışımı koku, kaba dokunmuş koyu renk bir kumaşa sinercesine gecenin dokusuna işli-

yor. Yine de biliyorum: Az sonra karayel çıkar, bu koku yerini ıslak yaprak, yosun, iyot karışımı kokuya bırakır ve en koyu duman, en yapışkan nem bile kaygan yüzeye çarpmış yağmur damlacıkları benzeri, hemen akar gider; gece, doğal karanlığıyla pırıldar.

Rabia'nın sesi için. Allah vergisi, denirdi. Olmayabilir de.

Çağrılı bulunduğum yemekte çoktandır görmediğim arkadaşlar, tanışlar vardı. Onlardan birinin yıllar önce bir Fransız'la evlendiğini biliyordum. Bir süre kocanın ülkesinde yaşamışlar, ama arkadaşım sonra sonra, oralarda bir hiçim, kendimi yerleşik hissedemiyorum, ah yurdum, deyip dönmüş. Boşanmadığına göre, tam da dönmüş sayılmazmış. Kendisi, boşveren bir gülüşle öyle dedi. Havası nasıl eserse, yarı orda, yarı burda... Çocukları Amerika'da okuyormuş. Beriki bir erkek arkadaşımdı. O da Norveçli bir arkeologla evli. Kadın, zaten burda çalışıyordu, o sırada tanışıp evlendiler. Sonra da hep burda kalmışlar. Norveç'e arada sırada gidip geliyorlarmış. Noellerde falan... Arkadaşımın karısı, buranın güneşine, denizine doyamadığını söylüyor. Çocukları İngiltere'de okumuş; herbiri, dünyanın bir yerinden evlenmiş. Nerde artık Rabia evliliğinin ortalığı birbirine kattığı günler?.. Evsahipleri, bir İngiliz haber ajansı temsilcisi ile buradan evlendiği karısı. Onu bu akşam tanıdım. Üniversitede sanat tarihi dersi veriyormuş. Benim önden tanıdığım İngiliz kocaydı, ama her pazar kiliseye gittiğini bilmiyordum. Gidermiş, hattâ karısı da yanısıra. Sanat tarihi uzmanı, bunu söylerken gülmüş. "Oysa ne kendi dinimle, ne başka bir dinle alışverişim var, ama gidiyorum işte..." demişti.

Medeni hallerdeki genel görünüme bakınca, Rabia ve onun dönüşüyle neden o kadar ilgilendiklerini anlamak bir bakıma pek güç değil. Rabia, Doğu ile Batı gibi iki ayrı

toplumdan, özellikle de iki ayrı dinden kadınla erkeğin önlerindeki birleşme engelinde bir gedik açmıştı. Hem de onunki gibi kapalı bir aile, kapalı bir çevre önünde. Eğer geleneklere fazlasıyla bağlı o mahallede bu kadar içine kapalı bir Rabia bile yabancı bir erkek tarafından istenmiş, onunla evlenmişse, bu konuda çok sıkı bir yasak yasası tam dipten delinmiş demekti. Kısacası Rabia, Müslüman ile Hıristiyan evliliklerinin öncüsü. Bunun da ötesinde onun evliliği, iki kültür bileşiminin 'mutlu son' simgesi. Yıllarca hep böyle bilindi. Bu yolda atılmış ve atılacak adımlarda hep o 'mutlu son' ışığına bakıldı. Hem de, bu türden evlilikler doğallaşıp, simge, simge olmaktan çıkasıya, unutulasıya... Artık birçok beyaz atlı prensle birçok peri padişahının kızının muratlarına erdikleri bir zamanı yaşıyoruz. Ancak, işte şimdi, bilinen ilk 'mutlu son'un üstüne kara gölgeler düşüyor: Rabia dönmüş...

Evlendiği adam... Haa, tabii, 'bir İspanyol grandisinin oğluydu. Madrid'de doğmuş, orda büyümüştü. Babasını bilmiyor, onu annesi büyütmüş. Baştan nihayete kadar zıt ihtirasların elinde şekilden şekile giren bir adam'dı. Vehbi Dede'ye, annesinin onu hem dini, hem aşırı sevgisiyle mahvettiğini söylermiş. Milano'da müzik öğrenimi görmek istemiş de, annesi de onunla gelmiş. Madrid'deki konaklarını satmış. Papa İtalyan'dır diye, İtalyan uyruğuna geçmiş. Tabii oğlunu da, aynen... Varlarını yoklarını Katolik kilisesi yolunda tüketmiş. İtalyan Peregrini. İstanbul'da zengin çocuklarına piyano dersi veriyordu. Sesi güzel Rabia'ya vuruldu.

Rabia'nın dönüşü, birbirinden farklı iki dünyanın birleşmesinden beklediklerini bulamayanların yüzüne tutulmuş bir ayna mı yoksa? Bundan mı o tedirginlik?

Aklıma şu da geliyor: Rabia'nınkini izleyen öbür evliliklerin hiçbirinde erkekler din değiştirmemiş. Eğer değiş-

tirdilerse, genelde adlarını da, dinlerini de değiştirenler kadınlar. Belki de bu nedenle Rabia'nın erkeği çekebildiği nokta, farkında olmadan ötekilerin içine bir kıskançlık tohumu ekti. Rabia'nın adının geçmesinden bile bu kadar rahatsızlık duymaları bundan belki.

Yalnızca piyano öğretmenini bakkal dükkânının önünde ya da güzel sesi için çağrılı gittiği yüksek tabaka insanlarının evlerinde görüverdiğinde hiç gülmeyen yüzünde güller açılıveren Rabia... Babasız geçen çocukluğu ardından ona kavuşalı daha nekadar olmuştu? O baba şimdi de memleketten sürüldü işte. Fakat, o arada bakkalı sinekli mahallede, Emine'yle Tevfik'ten boşalan aşk destanının yerine çok daha harlısıyla Rabia, 'İtalyan Osman' yangınını koymuştur bile. Ama büyük bir farkla: Herkesleri hoşgörülü olmaya çağıran hepimizin Vehbi Dede'si dışında kimse, Osman'a yüz vereceğe, onu hoşgöreceğe benzemiyor. Rabia ise sürekli göz-kulak denetiminde. Piyano hocası, kız için din bile değiştirmiş, adını da! Sakın, öyle yaptı diye, Rabia?.. Yok, yok, Rabia, adı Osman da olsa, Müslümanlığa da geçse, evlilik mümkün değil, diyesi. Ah, öyle sanıyorsunuz, mahalleden yüz bulsa, elin gâvurunun derhal girecek koynuna! Sesine nasıl bir kıvraklık düştü, farkında değil misiniz? Ayol, sakın anası gibi bu da bohçasını alıp gitmesin adama?.. Boş lâf sizinkiler, kızcağız, beni onun parası için evleniyor sanırlar, ben ömrümün sonuna kadar kendi ekmeğimi kendim kazanacağım, babam sürüldüyse bile, dükkânı ben açıp kapayacağım diyor, öyle de yapıyor, baksanıza bir! Allah vergisi sesiyle kazandıkları da... Aç değil, açık değil, ne diye varsın bir yabancıya? Doğru ya, ben de Müdürlerin evine temizliğe giden kadından işittim, Rabia'ya çalgıcı hocanın teklifini onlar bildirmişler de, o, alnını şöyle bir dikip, benim yabancıdan gelecek yardım eline ihtiyacım yoktur efendim, demiş. İnanmı-

yorum. Eğer Rabia, bugüne kadar bu yeryüzünde canlı iki şey sevdiyse, biri babası Tevfik, öteki de bu adam işte. Görürsünüz...

Dönmüş.

Gizemli sesi içlere işleyen küçük Rabia... Onun hüzünlü yüzü, bu dünyaya değil, ölümden sonrasına bakan sır dolu gözleri... Yıllar sonra, şimdi yalnız bunlar var aklımda. Boğaz gecesinin loşluğunda titreşen yine o ses. Sesi olmasaydı Rabia büsbütün yok sayılabilirdi. Oysa, işte bu ses nedeniyle o hüzünlü yüzü ne yana çevirse, üstüne türlü yorumlar yapılıyordu. Oysa, hayatı neydi ki? Adını mahalleye vermiş sinekli bir bakkalla sevinci de, sevindirmeyi de, sevgiyi de hiç bilmeyen tutucu bir dedenin evi arasındaki dar alanda, gerçekten de sırtını bu yeryüzüne dönmüş gibi yaşamıştır o. Hattâ, bakkalın oyuncu oğluna kaçan annesi yüzünden, başı hep önüne eğik durmak zorundaymış gibi...

Rabia'yı şimdi yine o küçük kız haliyle görüyorum. Annesiyle sığındıkları dede İlhami Efendi konağından çıkmış, daha sekiz yaşında başı bir yemeniyle bağlı, üstünde ta ayak bileklerine kadar uzanan soluk basma bir entari, mahallenin gölgeli çeşmesinde güğümünü dolduruyor. Dedesine şifalı su. Güğümse, çocukçağızın boyuna göre nekadar büyük! Biz, onun çocuk olmasına hiç izin verilmediğini, güvenli bir baba kucağını da hiç tanımadığını unutu unutuverirdik ya da kimbilir, belki unutmuşa getiriyorduk. Birkaç iyi niyetli insan, kızın sesi hiç ağlayamadığı için o kadar yanık çıkıyor, ağlamadığından her şeyi içine atıyor, derdi. Düğünlerde, sünnetlerde ve ölümlerde birkaç parça, birkaç dua söyleten herkes, o sesle kendinden geçerdi.

Hacı İlhami Efendi, kızının Tevfik'le macerasından dili yandığı için, torununu büsbütün sıkıdenetim altında tutuyordu. Hoş, Emine'yi o kadar sıkmıştı da ne olmuştu san-

ki? Gönül işlerinden tamamen uzak kalması istenmişti ama, işte Emine, bakkalın oyuncu yeğenine tutulmuştu. Tevfik de onu köşebaşlarında bekler dururdu. Emine ve Tevfik. Hiçbir eylül, böyle yangın görmemiştir. O zamanlar, buralarda, bu Boğaz köylerinde yaşanan aşklar hiçbir zaman, öteki mahallelerdeki aşklar kadar gözüpek olamamıştır. Hiçbir gönül yangını kendini o kadar ortaya vurmamıştır. Meselâ Suad, bohçasını alıp Necip'e kaçmadı: Necip, Suad'ı bir tekneye atıp götürecek kadar yürekli davranmadı. Hoş, Necip'in rüzgârı da öyle hayalleri pupayelken coşturacak, çatı baca uçurtacak güçte değildi ya. 'Bir yazlık gönül maceraları' onlar. Emine ise, babasının 'bir oyuncu parçasına kız vermeyeceğini' bile bile kendini Tevfik'in kollarına attı. Çünkü, Tevfik, o Tevfik'ti. Daha çocukluğundan beri muzip, 'uzun bacaklı, gürbüz, kestane rengi gözleri bir kız çocuğunki gibi tatlı, kırmızı dudakları durmadan söyler, yaramaz, maskara bir oğlan...' Herkes onu havai bulurdu ama, Tevfik'te de 'Allah vergisi' bir halk sanatçısının bütün özellikleri vardı. Gereğinde kadın kılığına bile girer, sahneye fırlar, herkesin yöneticiler hakkında söyleyemediği, ama duymak istediği ne varsa hepsini söyler, onları hicveder, kadın erkek, milletin gönlünü çalardı. Böyle bir Tevfik Emine'ye vurulsun da, Emine olmazlansın... Mümkün değil! Ancak, aynı Emine, yine aynı mahallelinin deyişiyle 'üç gün sonra gününü görmüştü.' Sorumsuz, aklı fikri oyunda, oyunculukta, havai bir kocayla ev bark kurulamayacağını anlayıp, süngüsü düşük, baba evine dönmüştü. Bir düşbozumu ile sonuçlanan Emine, hacı babasının evine döndüğünden geriye bir çocuk kalmıştı. Emine, hacı babasının evine döndüğünde Rabia'ya hamile... Hacı İlhami Efendi'ye gelince, üstüne inmeler inecek hallerde, ama ne yapsın, kız çocuk, atsa atılmaz, satsa artık satılmaz. Emine'yi içeri aldı, kapıları pencerele-

ri kapadı. Oyuncuya da doğan kızını görmeyi yasakladı. Taaa kendi gibi kızı da mezara girecek de, hoşgörü uzmanı Vehbi Dede, Rabia'yı babasıyla kucaklaştıracak. Derler ki, Rabia o zaman bile tek damla gözyaşı dökememiş!.. Hep içine, hep içine... Ta, sevgi yoksunu büyükbabanın oyuncak bebeğini ateşe atıp yaktığı günden beri öyleymiş. Gözyaşları dışa akamayacak kadar çökmüş. Sesi o yüzden o kadar derinlerden, o kadar yoğun tınlarmış.

Rabia dönmüş...

Sesi hâlâ öyle boğuk, o kadar etkileyici mi acaba?

Boğaz esintisi henüz çıkmadı. Beni yoran o geçmiş değil, bu nemli hava. Yoksa, eskinin içinde kaç adım attım ki daha, bukadar yorulmuş olayım?

İnsanlar hep doğdukları evi bir kere daha yeniden görmek, bir kere daha çocukluk, ilk gençlik günleri içinde yürümek istemezler mi? Buralara yerleştiğim günlerde benim de birinci işim, bana göre öteki adları da Eylülün Dökülmüş Yaprakları olan Suad'la Süreyya ve Necip'in Boğaz'da oturdukları, gezindikleri yerleri görmeye gitmek olmuştu. Çünkü onları o zamanlar, bütün bir yaz, ben de izlemiştim. Suad ve Süreyya. Genç evliler. Necip. Aile dostları, havai delikanlı. Ama onun oyunculuğu sadece gönül işlerine ayarlı. Genç evliler aile büyükleriyle birlikte yaşadıkları köşkten, onların göz hapsinden uzakta bir yaz geçirmek istemiş. Boğaz'da bir yalı kiralamışlardı. Yalıyı onlara bulan da, nerde ne var, ne yok haberli olan Necip tabii. İşte o yalıyı aramaya gittim. Suad'ın bir özgürlük rüyasıyla Necip'e sevdalandığı yaz. Necip'in bu sefer 'imkânsızda' yaşadığı mevsimlik aşkı. Suad, her iki erkek için de vazoya konmuş bir çiçek. Alınıp koklanmayı bekleyen... Sonuçta, bir yazlığına kiralanmış yalı, özgürlük rüyasına dalanlarla birlikte yanıp kül olmuştur.

Bizler, o zamanlar, şehrin her semtini, oralarda yaşananları bilirdik. Hayatlar gözlerimizin önünden bir romanın sayfaları gibi teker teker açılır, sürüklenip geçerdi.

Bir ara, yanan yalı sahiplerinin, günahından ötürü yandığına inanarak, burayı sattıklarını, bir yabancı tarafından da eskisine uygun biçimde yeniden yaptırıldığını ise işittim mi, yoksa ben mi öyle kurdum kuruşturdum, ne olduysa, yalı orda öyle alevli bir aşk meşalesi gibi duruyor sandım. Oysa değil yalıyı, yerini, çevresini dahi tanıyamadım, bulamadım. O yangın eylülünden geriye artakalan yine akıntılı sular, yine o anafor...

Şimdi durmadan geçmişe iççekiliyor, geçmiş o yalıları, o aşklarıyla isteniyor, ama dün yananların yandıkları yerde kalmaları, dönüp bugünkü hayatımızın içine hiç bulaşmamaları koşuluyla. Yemekte beni asıl rahatsız eden, her yanımı çevirmiş bu hava oldu galiba. Hayatlar unutulsun gitsin, ahşap konaklar ve yalılar bizim olsun.

Rabia dönmüş.

Hakkında en son bildiğim, annenin ve dedenin ölümünden sonra boşalan konağın kiraya verilmesini istememesi. Kocası Osman'la oraya yerleştiği. Tabii evlendi 'İtalyan Osman'la; Vehbi Dede'nin hoşgörü felsefesi hem her ikisine, hem herkese yardımcı oldu. Vehbi Dede'ye de görünmez bir elin destek verdiği söyleniyor, ama ben ancak romanların büyüsüne, efsununa inanırım, gerçek hayatınkine değil. Onun için şimdi, bu karanlıkta hep sorup duruyorum: Rabia, o kadar istekle yerleştiği eski ahşap konaktan niye gitsin? Babasının sürgünden dönüşünü bile orda karşılamışken, nereye gitmiş olsun ki, dönsün?

Yemekteki arkadaşlarım, tanışlarım Rabia'nın dönüş haberini salt kaygı ya da düşmanlıkla karşılamıyorlardı galiba; biraz da küçümsüyorlardı. Hem korku, hem küçük

görüş. Ne tuhaf! Rabia dönmüşse dönmüştür. Hayatın ve kaçınılmazın yönünü değiştirememişsen, iççekmenin, boş inadın ne yararı olur ki? Fırtınanın kırdığı dallara birkaçını daha eklemekten başka?

İçimden böyle birşeyler geçerken çıktı esinti.

Boğaz'ın kış geceleri zaman zaman yazdan daha berrak olur. Yazları Karadeniz rüzgârı nem taşır, pus kalıcılaşır. Karayel ise pusu ara ara sırtına yükler, sürükler götürür. Suyun akıntısıyla havanın akıntısı böyle zamanlarda yumuşacık bir uyum içine girer. Şu anda akıntı, yüzeyde, rüzgârla elele aşağılara doğru kaymakta. Yukarda parçalı bulutlar, aynı kızak üstüne konmuş martı kanatları. Derinlerde ise anafor, yine o anafor...

Paltoma sarınıyorum. Alnıma serin serin çarpan hava, bende şarabın yapamadığı bir sarhoşluk hali yaratıyor. Kıyının bu yanlarındaki solgun, yayvan ışıkları bile sulara düştükçe serpilip büyüyor. Önümü, denizden yansıyan aydınlıkta görebiliyorum.

Az ötemde art arda iki tekne, direkle küpeşteler arasına gerili kablolara dizilmiş renkli ampulleriyle geçiyor. Otellerin yüzer lokantaları ya da yeni zenginlerin suyun omzunda taşıttıkları barları... Denizle gökyüzü arasına çekilen bu renkli ışıklı üçgenleriyle tekneler. Karagöz oyunlarındaki Karagöz evine benziyor. Kız Tevfik. Aksi suratlı dayısının bakkalını, o tozlu sinekli yeri bile muziplikleriyle şenlendirirdi. Oyuncu Tevfik. İşte yine o. Perde kurup şema yakarak mahalleliye Karagöz oyunları oynatan, ortaoyunlarını takliden de zenne rolüne çıkan Tevfik. Sonraları yöneticileri daha zehirli oklarla hicveden ünlü bir kabare oyuncusu olmuştu. Ama, herkesçe görülen, bilinen ve artık 'halkın sesi' olan bu ünlü oyuncuyu bir tek kızı görmüyordu. Rabia. Dönmüş.

Yıllar geçti. Derken biz... Öyle ya, sürgünlüğü bile kadın kılığına girişinden. Sonra biz, Tevfik Bey'i -artık ona öyle deniyordu- af çıkınca, sürgünlük dönüşü, Galata Rıhtımı'nda karşıladık. Biz. Bütün serüveni rahat koltuklarda roman okur gibi sayfa sayfa izleyenler. Tevfik Bey, artık bir özgürlük kahramanı. Dönem değişti öyle karşılandı. Özgürlük kahramanı. Ama yaşlı ve yorgundu. Rabia'nın kocası, hepimizin diline yerleşmiş yeni adıyla 'İtalyan Osman' rıhtımdaydı. Herkesin Vehbi Dede'si sonra. Ama asıl, o büyük kalabalık. Tanımadığımız, kimlerden olduklarını bilmediğimiz o büyük kalabalık. Özgürlük bayramını bir de böyle kutlamak ister gibi, rıhtımı doldurmuş, nice özlem dolu yıl ardından yurduna nihayet dönebilenlere alkış tutuyor...

Rabia'nın sesi, yine o tok, derin, içe işleyen tınısıyla kalabalığın uğultusunu bastırıyor. Ama bu ses şimdi, kendini hep o sesin ardında gizlemiş küçük Rabia'nın değil, dünyayı duygusuyla olduğu kadar aklıyla da kuşatan genç bir kadının sesi. Bu yeni resim, belleğimde çoktandır öylece durmakta. Ta o karşılama gününden beri: Ninni söyleyen genç anne sesi. Meme veren genç anne sesi. Gitgide kocayı yoran ses...

Yalnız Rabia için değil, babası Tevfik Bey için de nihayet artık geride kalan acılı günlerin 'Göz Patlatan Muzaffer'i de rıhtımda, karşılayıcılar arasındaydı. Onu, sürgünden dönenlere övgü söylevleri çekerken görüveren Tevfik Bey, çok bozulmuştu. Her şey, o sahne, dün gibi gözümün önünde. Damadı Osman'a, "Bu adamın burda ne işi var?" diye sormuştu. Daha sürgüne gönderilmeden, hapishanede türlü işkenceler altındayken 'gözlerinin önünde binbir yıldızlar uçuran ve o ânda bile hâlâ kulaktozunda çınlayan eller. Muzaffer'in şimdi karşılayıcı kalabalığa Tevfik Bey'i göstererek, "Sen eyy özgürlük ve eşitlik âşığı,

bu devrime ve kurucularına kim el uzatırsa onu ben bu ellerle gırtlağından sıkacağım" diye kükreyerek öne uzattığı aynı kısa parmaklı, geniş, kıllı elleriydi.' Damadı, kayınpederinin daha ilk adımda uğradığı düş kırıklığından onu uzaklaştırmak istemişti; kolundan tutup öte yana çekerek, "Gelin bu kalabalıktan çıkalım" dediğini işittim. Tevfik Bey'in gözleri, alkışlayanlar, şapka mendil sallayanlar arasında birini arıyordu, sonunda dayanamayıp sordu: "Rabia nerde?"

Rabia dönmüş, dediler...

Ahh, ama benim bu ıssız loş Boğaz gecesinde dönüşünü görebildiğim, bilebildiğim tek kimse Tevfik Bey. Nerde Rabia?

"Rabia torununu süslüyor, senin. Ana-oğul mahallemizin kahramanını bekliyorlar."

Böyle söyleyen Vehbi Dede'ydi. Gözlerinde nem: Hey gidi hayat! Dile kolay. Daha evladına kavuştun kavuşmadın, kadın kılığında postaneden yönetime karşı örgüt bildirilerini çekerken yakalan da sen... Genç gittiniz, yaşlı geldiniz.

O sırada Tevfik Bey de, "Torun... Torun..." diye iniltili bir ses çıkarmıştı, çok iyi hatırlıyorum. Onun da gözleri ıslanmıştı, hepimizin... Vehbi Dede, her zamanın bu mütebessim yüzü, bu fazla hüzünlü karşılama-kavuşma havasına neşe katmak için, ellerinin tersini gözlerinden şöyle bir geçirip, "Hayal takımına bir de çocuk ilave edersin artık Tevfik" diye takıldı. Hepimiz güldük.

Hava açıldı.

Boğazlarda düğümler çözüldü.

Tevfik Bey, torununu bir ân önce görmek için adımlarını sıklaştırdı. Vehbi Dede, gençliğinde 'Kız Tevfik'in kurduğu kabare tiyatro topluluğuna, daha çocuk yaşlarında sergilediği Karagöz-Ortaoyunu gösterilerinden galat, Ha-

yal Takımı, derdi de... Doğru ya, yıllar öncesinin büyük hiciv ustası, topluluğuna hiç çocuk katmamıştı. Dede evinde babasız dünyaya gelen Rabia'dan ötürü kendini çocuklara karşı suçlu mu duyuyordu acaba? Yoksa bu, büyük amaçlar peşindeyken günlük sorumluluklardan kaçışın, onları dikkate alamayışın bir sonucu muydu? Bu soru şimdi aklıma geliyor.

Artık arabalara biniyorlardı. Onlardan bu noktada ayrıldım.

Tevfik Bey, Rabia'yı hep aynı, kalın, yanık sesiyle torununa ninni söylerken gördükçe ne yaptı acaba? Sonra ne oldular? Onun bir ara yeni bir topluluk mu kurduğunu, kuracağını mı işitmiştim, ama bir yolculuğumdan dönerken uçakta verdikleri gazetede evinde ölü bulunduğunu okudum. Sanki içimde büyük, çok derin bir oyuk açıldı. Sakın, yalnız, yapayalnız mı ölmüştü? Öyle böyle, derken Hıristiyanlık'tan Müslümanlığa dönme Osman, Rabia'yı ve çocuğunu alıp kendi memleketine mi götürmüştü? Kimbilir, belki temelli yerleştiler oraya. Nihayet, piyano öğretmenine de evlerinde piyano dersleri verdirtecek kaç aile kalmıştı ki şehirde?

Evlilik ertesi İmam Dede Konağı'na yerleşmek isteyen Rabia idi. Bunu bilenler biliyor. Evlenmelerinden hemen sonra, -tıpkı öncesinde, dükkânı çalıştırır, kendi hayatımı kendim kazanırım, diye dayatması gibi- o eski ahşap evde oturmak için kocasına dayatmıştı. Bu birleşmeyle Doğu'nun gizemli dünyasına girdiğini hisseden, yücelere erdiğine inanan 'İtalyan Osman', ben görmedim ama, o eski evi kimbilir Rabia için ne kadar güzel onartmıştı! Herhalde içini baştan sona değiştirtmiştir; İtalyan mermerleri, fayansları getirtmiştir; 'gusülhane'ye de eski usul mermer bir kurna koydurttuğunu işitmiş miydim, yoksa ben mi öyle hayal ettim, şimdi çıkaramıyorum.

Rabia çocuğunu o evde doğurdu. Babasını orda karşıladı.

Ya sonra?

Patlamalar işitiyorum. Eskilere öyle dalmışım ki, bu patlamalarla irkiliyor, yakınımdaki bir ağaca tutunuyorum. Orda öyle durmaktayım. Derken karanlığa yaldızlar, yıldızlar dökülüyor.

Karşıda, büyük beton otelin rufunda, denize doğru havai fişekler patlatıyorlar. Şimdi bütün düğünler, doğum günleri, maç zaferleri böyle kutlanıyor; sesli bir ışık seli, sahiden bombaların patlayıp durduğu, her köşebaşında birkaç can aldığı günlerin üstünü örtüyor, işte, şimdi de... Işık bombaları, art arda patlıyor, ilkin hiç görünmeden karanlıkta yükseliyor ve orda parçalanıyor, ışıklı demetlere ayrışıyor; yıldız yıldız aşağılara yağarak suların üstünde eriyip gidiyor. Denizde, Karagöz evindekiler, bu ışık yağmurunu sularda yitmeden yakalayabilmek istercesine çığlıklar atıyor. Tekneden bazıları, ellerindeki içki bardaklarını gökyüzünde kırılan billurlara fırlatıyor. Birçok yıldız kayıyor. Dikilip durduğum bu noktada bir ses, kulaklarıma, kayan her yıldızın bir ömür olduğunu fısıldıyor, ama gözlerim fısıldananı doğrulayacak hiçbir şey görmüyor: Kayan yıldızlar evrenin çatısından dökülmüyor ki; varolmamış hayatların kayan yıldızları onlar. Katıldığım yemekli toplantıda sözler kopuk kopuktu. Açık olan tek şey; kimse Rabia'nın yakasını koyvermek istemiyordu: İnsan öyle bir kocayı nasıl bırakır, niye döner? Nankörlük değilse bu, nedir?

Böyle birşeyler denmek isteniyordu. Fransız'la evli olan arkadaşım mıydı, evet oydu, nihayet bütün bir cümle kurmuştu: "Osman bir harikaydı!" Bunu işitenlerin kocalarına sitemle bakarken içlerinde yankılanan şöyle birşeyler olmalı: Hârikaydı ya! Rabia ile evlenebilmek için her şeyinden vazgeçmişti, sünnet olmuş, Kurân'ı ezberlemişti...

Uzakta bir yakıt tankeri. Anadolu kıyılarını hemen hemen tarayarak aşağılara doğru kayıyor. Ağır akıyor. Gövdesi yarıdan fazla denize batmış. Demek hayli yüklü bir tanker. Aman yine bir kaza olmasın da! Boğaz suları yine yanıp tutuşmasın da! Böyle yangınlar, Suad'la Necip'in bir yazboyu birbirleri için, İspanyol asıllı İtalyan bir müzik öğretmeninin de gizemli sesi, esrar dolu bakışları karşısında Rabia için yanıp tutuşmasına benzemiyor tabii. Burada tek mutlu son, Boğaz'ın havaya uçmaması, şehrin küller altında kalmaması... Ama bütün bu yıllar boyunca Rabia-İtalyan Osman birleşmesinin küller altında kalması da anlaşılır gibi değil. Sanki o uzun serüven hiç olmamıştı.

Tanker, sis düdüğü çalıyor. Buna yanıp sönen, yanıp sönen gemi ışıldağı ekleniyor. Sahil muhafız motorlarından biri, tankerin uzağında, ummana düşmüş fındık kabuğu telâşıyla dönüp korka titreye bir tur attıktan sonra, canavardan hızla uzaklaşıyor. Işıldak hep yanıp sönüyor. Benim de gözlerimde yanıp sönen ışık benekleri, içimin karanlığına dağılan sarı, yeşil, kırmızı benekler...

Başım dönüyor, sendeliyorum. Kıyı kanepelerinden birinin ucuna ilişiyorum. Sisler içinde. Rabia başta, bakkalı sinekli mahallenin bütün insanları çoktan sisler içinde. Yalının penceresinden denizdeki erkeklere bakan Suad sisler içinde. Ara ara karanlıkta çakan ışıklı benekler, her şeyi hem var, hem yok kılıyor. Şimdi şurası aydınlık, derken, orası karanlıklara batıyor. Geçmiş, tam da, işte tuttum, yakaladım, derken avuçlarımdan kayıp gidiyor. O mahalle gibi, o mahallenin hiciv ustası da, bir Doğu-Batı evliliği de hem var, hem yok.

Hoş, bana göre Rabia'nin hayatı ve ona bağlı bütün serüven zaten kurgusu hayli zorlanmış bir roman değil miydi? Hayatlar hep, görünmez bir el tarafından yazılıyor, bozuluyor, yeniden kurulup, yeniden dağıtılıyordu. Bir bakıyordunuz, Rabia'nın daha ta küçüklükten derin

titreşimli, gizemli sesi, gittikçe yanıklaşıyor, 'okuyuşu hem klasik, hem Arap' karışımı kendine has bir üslûp ediniyor; bir bakıyordunuz, himayesine girdiği yüksek bürokrat evinde isteneni söylüyor, bekleneni yapıyor, kendini hep geri çekiyor, hiçbir zaman kendisi olamıyor, kendini yaşayamıyor.

Rabia... El değmemiş temiz ruh.

O, böyle tanımlanırdı. Esrarını Hıristiyanlık'tan dönme Osman çözecekti. Tertemiz, ak bir kâğıt üstüne yabancı erkek eliyle yazılacak satırlar... Düşünüyorum da, o kadar erkeklik düşkünü mahallemiz, nekadar da edilgendi, dişiydi.

Yemekte içimden geçen bunlardı asıl. Rabia'nın zaten kendi hayatı olmadığı, alan değil, alınan olduğu... Aklımdan geçenleri dışa vursaydım, bana dudak bükülürdü: Kim tam kendisidir sanki? Sonra altı kalınca çizilirdi: Kimin kendi hayatı var ki?

Ama o zaman, neden insanların kendi yazdıkları tarihlerinden söz açıyorlar? "Kimin kendi hayatı var ki?"

Bu deyişteki iççekişin, bir çeşit kırgınlığın ayrımındayım. Kırgınlığın altına gizlenmiş isyanın, hattâ tehdidin de. Çünkü, ne olsa soru, kendi sorum. Yanıt da benim. Bu tını, benim iç sesimin tınısı. Aynı zamanda, havai fişeklerle aşağılara kayan yıldızlar nekadar sahiden yaşamışların kayan ömürlerine işaretse, bu tını da o kadar benim sahiciliğimin işareti.

Hayal perdesindeki Karagöz evini andıran yüzer lokantalardan biri daha, kendini petrol tankerinden sakınarak bu kıyıya çok yakın geçiyor. Teknenin, bir öncekinden çok daha renkli, parlak ışıkları gözlerimi alıyor. Birden, iliştiğim kanepede ışık ve sesten yoğrulma bir aylayla çevriliyorum. Sırtımı denize, yüzümü ağaçların koyuluğuna çevirirken bir gülüş işitir gibi oluyorum. Değil, herhalde içine düştüğüm ışık tozundan, öyle sanıyorum.

Silkiniyorum. Tam kalkacağım sırada, aynı gülüşü bu sefer daha açık seçik işitiyorum. Karanlığa daha dikkatlice bakıyorum. Demek az önceki keskin aydınlık nedeniyle gözkamaşmasına uğramışım. Oturduğum kanepenin bir ucunda da hayalet benzeri sallanarak oturan gölgenin ayrımında olmamışım. Karanlığa çıkmış bir ikinci karanlık! İri bir denizanası: Şekilsiz, yüzsüz, bakışsız kara-mavi kitle.

Rabia dönmüş, dediler...

Gülüyor.

Yanıbaşımda usul usul sallanan kara kitle. Bu gülüş ordan geliyor!

İlerde bir kıyı kahvesinin ışıkları. Kalkmalıyım. Burdan uzaklaşmalıyım. Yoksa korkuyor muyum? Bu şekilsiz, bakışsız kara-mavi kitlenin beni kendi kuyusuna çekmesinden ya da şu ısırıcı gülüşten?

Bu gülüş, biraz alay, çokça kin yüklü. Değil, daha çok küstahlıkla çınlayan bir gülüş...

Sessizce doğruluyorum. Ama sanki aynı kitle beni kolumdan tutuyor. Dudaklarımdan kendiliğinden dökülen ad: Rabia?..

Benim tabii, benim Allah'ın izniyle...

Karanlıkta bu ses biraz da arsızca çınlıyor.

Duymazlanıyorum. Işıklı kahveye doğru yürüyorum. Kara gölge de kalkmış, beni izliyor. Belki de yanılıyorum. "Rabia dönmüş" dediklerini işittiğimden beri, ne olsa eski bir mahallenin, oradaki hayatların hayalleriyle doluyum. Yoksa, çoktan tarihe karışmış bir Rabia nereden çıksın şimdi? Adımlarımı sıklaştırmalıyım. Ancak, peşimden gelen, kolumu tutan gölge beni bırakmıyor. Parmaklar bileğimi daha sıkı kavrıyor. Görmüyorum, salt hissediyorum. Ayrıca işitiyorum: Dinleyeceksiniz, işte burdayım, kaçmayın, diyor.

Ne kadar Rabia olduğunu söylese de, bu madensel tınılarla yüklü ses, Rabia'nın sesi olamaz. Böyle sözler onun ağzından bu kadar bir küstahlık, hattâ bir çeşit bayağılıkla dökülemez.

Hızla dönüyorum. Neden kaçayım ki, demek istiyorum. O zaman, yanımda, ardımda artık hep beni izleyen kara-mavi kitlenin bir yerinden yırtıldığını görüyorum. Karanlığa açılan iri bir yaprak genişliğindeki pencere. Bu aralıktan sadece bir çift göz bakıyor. Bir zamanların derin bakışlı, esrarlı gözleri, gecenin içine zehirli oklar fırlatıyor. Bunu, iliklerime dek böyle algılıyorum. Bileğimi yakalamış el, beni hoyrat bir hareketle durduruyor. Sesi, Boğaz esintisinin içinde ıslık gibi çınlayarak yankılar yapıyor:

Dönmüşüm ha, dönmüşüm? Nereye gitmiştim ki? Hiçbir yere gitmedim. Hep buradaydım. İtildiğim yerde. Piyano öğretmeni kimsesizliğimden, dayanaksızlığımdan yararlanıp sabrım üstünde hora teperken burdaydım. Sizlerle balolara, konserlere gittiği zamanlar onu kapalı kapılar, örtülü perdeler gerisinde uysallıkla beklerken, dönüşünde ayaklarını sıcak sulara koyarken de burdaydım, gömlek yakalarını kolalarken...

Bildiğimiz aşk destanlarının yaldızları, sedefleri çoktan dökülmüştü. Rabia ile Osman evliliği de nasıl olsa romanlarda yaşayacaktı. Anlattıklarından hiç şaşkınlık duymadığımı biraz kederle algıladım. Yanımdaki ise hâlâ sürdürüyor:

Gâvurun Osman'ı bana sahiden tutkun sandınız! Onu görünce benim de yüreğim pırpırlanırmış gibi şeyler uyduruldu. Allah şahidim, ta baştan bildiğim şu ki, onun tek aşkı, tek tutkusu insanı istediği şekle sokabilmektir. Kendini beğenmişin biri!.. Bütün isteği, kolayca şekillenebilecek malzemeden dilediği heykelleri yapmak.

Ta baştan biliyordunuz da, neden?.. diye araya girecek oldum, dinlemedi bile! Sesini biraz daha yükseltti, ezberlenmiş kitap sûreleri gibi art arda dizdi sözcükleri:

Âşıkmış da, mâşukmuş da!.. Ben öyle şeylere inanır mıyım? Annemin sevdasından ne çıkmış da, elin Osman'ından hayr-ü vefa çıksın? Onu bilir, onu söylerim, adamın bütün istediği yumuşakbaşlılık... Kendi yerinde yurdunda insanlar, hürriyet diye diye çok dikbaşlı, çok ele avuca sığmaz olmuşlar. Hele anası! Bizimki o kadar sert, o kadar ısırgan kimseleri nasıl tam keyfine göre çekip çevirebilir, şekillendirebilir ki? Mahallede kimse bunun farkında olamadı, kimse!.. Vehbi Dede mi? Hıh hıh, bırakın Allah aşkına şu hım hım barış güvercinini... Onun tekkesi, elin çatısında bacasında dem çekmeye yarar ancak!

Az önce bu karanlık gölgenin Rabia olduğuna nerdeyse inanıyordum. Ama, dinlemeyi hiç tanımamış, bilmiyor havasında çan çan çan durmadan konuştukça, bu düşünceden büsbütün uzaklaşıyorum. Her şeyini borçlu olduğu iyi yürekli Vehbi Dede'den bile nasıl böyle söz edebilir? Değil, bu Rabia değil. Bir sınama yapsam mı? Nasılsa bir aralık yakalıyor, soruyorum: Eskiden hiç böyle konuşkan değildin Rabia?

Şimdi ise, kilidi kırılmış, içindekiler bütün dışa dökülmüş eski bir sandık gibisin, de diyecek, sözde şakayollu havayı yumuşatacaktım ama, karanlığa açılan bakışlarda öyle küçültücü bir pırıltı yandı ki, bu durumda karşılıklı konuşabilmenin olanaksızlığını anladım. O ise hep sürdürüyor: İşte, diyor, işte, sevabına ara yapıcıların, nikâh kıyıcıların ve hepsine amin diyenlerin bana yaptığı tek iyilik. Üstümde hora tepilir, ruhum ve bedenim bana hiç sorulmadan kılıktan kılığa sokulurken sabır taşım çatladı. Dilim çözüldü, Allahıma şükür! Uzanıp alan ben miydim, düşünsenize! İstenip alınan değil miydim?

Tam bu sırada denizden Karagöz evlerinin en büyüğü, en şatafatlısı geçiyor. İnsanlar, serin havaya aldırmadan bir kıyamet, bir şamata, güverteden kıyıya el çırpıyor, kimileri göbek atıyor; daha Boğaz koyunun kahvesine varamadan her şey bana, buraların o sevdiğim ıssızlığını, düşünmeye fırsat tanıyan dinginliğini artık kışları da bulamayacağını haykırıyor.

Bu patırtıda yanımdaki gölgenin sesinde hafif bir kırılma oldu. Bir şey mırıldandı, tam anlayamadım. Oğlum da orada, aralarında, bana nispet yapıyorlar, mı dedi, yoksa öyle dediğini mi sandım? Sözde, o da onlara nispet, karanlığı örtünüyormuş. Bakın işte, bunu çok açık işittim. Rabia dönmüş...

Köyün kahvesine girdim, bir çay söyledim.
Bu böyle, geceyi geceyle kaçıncı yürüyüşüm?

ÇINLAMA

Düş, hadi düş!..

Tehdit dolu bir vuruş. Ardından uzunluğuna değil, derinliğine bir zil sesi, ansızın bastıran kulak çınlaması...

İçeri girdi, perdeyi çekti, gözlerini yumdu, cinayeti gördü. Çınlama, hiçbir yerde en küçük iz bırakmaksızın derinlere doğru indi, indi...

İşte, eller tertemiz. Ortada ne kanlı bıçak, balta, ne patlayan silah, ne taş, ne sopa, ne de zehirli şarap. Salt, kulağı çınlayanın işitebileceği titreşimler, o kadar. Cinayetlerin en mükemmeli.

Perdeyi çekip gözlerini de yuman kimse, kamu hizmetinden emekli Seyfi Bey olmuş olsun. Emekliliğine kadar da memleketin en uzak köşelerinde atanmadığı il-ilçe kalmamış bulunsun. Aynı Seyfi Bey, sanki insanın öç alma duygularının derecesini tarif üzre kurgulanmış nice kan davasına tanık olmuş, nice olay görmüş, bunların hikâyelerini dinlemiştir, diyelim. İnsandaki saldırganlık eğilimlerini işleyen bir düzine kadar romanı da hemen sayabilecek bir kamu emeklisi...

Hayattan ve kitaplardan edindiği bu birikim Seyfi Bey'de haksızlıklara tepki duygusunu geliştirmiştir. Ama,

aynı oranda içindeki isyan köpeğini kanlı kaba cinayetlere yolaçmayacak biçimde eğitme, zapturapta alma becerisini de. Bunun için izlediği keçiyolu, atandığı yerlerde esnafın soygunculuğunu, şurabura başkanlarının yolsuzluklarını, üniformalı-üniformasız üst düzey memurların moral eğitim merkezleri adı altında kendilerine bedavaya getirdikleri deniz kıyısı otel-motellerini, yiyip içmelerini ve bunların ırkçılık-ulusçuluk'a bürünmüş siyasal hallerini kâh kendi adıyla, kâh takma adla gazetelerin *Vatandaşın Sesi*, *Okurlardan Yankılar* köşelerine bıkmadan yazmak olmuştur. Farzedelim, bunlardan bir kısmı da arada sırada yayınlanmıştır. İçindeki isyan köpeği nekadar hırlarsa hırlasın, onun kalem tutan eli, ne bir bıçak sallamıştır ne de ateşli bir silaha dokunmuştur. Özdenetimin buyruğudur: Kimsenin çenesine yumruk atmaz, başına taşla vurmaz, bir bankanın önünde kuyrukta uzun süredir beklerken önüne pişkinin biri geçince dahi bağırıp çağırmaz. "Lütfen sıraya uyalım" demekle yetinir.

Bu bilgiler çerçevesinde Seyfi Bey'in ordan oraya sürülüp durmasının haksızlıkları, insansızlıkları ince üslûplu dilekçelere, mektuplara dökmesinden kaynaklandığını ileri sürmek, önden verili klasik nedenlere denk düşecektir. Neyse ki bu arada emekli ikramiyesi bir kazaya uğramamış! Bu da besbelli artık, onun hikâyesine burnunu sokanın ister istemez ödediği bir bedel: Ver, gitsin!

Seyfi Bey, herkesin itişe kakışa, söve saya bağrına koştuğu büyükşehirdeki yerleşik hayatına böyle geçebiliyor. Eline verilen emeklilik ikramiyesi ile minik bir apartman katı ediniyor. Burası ona, bütün umut kırıcı uyarılarına karşın, nihayet bir yerleşiklik dinginliği vaadetmekte. Çünkü, ne olsa önünde küçük bir balkonu var. Dairenin arkası ise şöyle seksen-doksan metrekarelik bir avluya

bakmakta. Gerçi avlu, hurda kalıp tahtaları, yapımdan artma paslı su varilleri, kırık fayanslar, molozlarla dolu. Ama yine diyelim ki yapsatçı, bunları oradan kaldıracağına yemin billah etmiş, dahası ilerde öteki kat sahipleriyle bir olunduğunda buranın çimenli çiçekli bir bahçe haline getirilivereceğini, ondan sonra, eeh artık hele giriş katının tadına doyulmayacağını inandırıcı el kol, yüz hareketleriyle söylemiş bulunsun. Aslında çevredeki alçaklı yüksekli, eski-yeni karışımı yapılar, bunların üstüste asılı çamaşırlarla, gaz bidonları, kömür tenekeleriyle yüklü balkonumsu çıkıntıları avluyu yukardan bastırıp duruyor ama, yapsatçı burasının bahçeye dönüşme halinden söz açarken Seyfi Bey, hemen bir köşede pembe beyaz çiçekli bir badem ağacı, yanlarda menekşeler, şebboylar, akşamsefaları, orta yerde de halı gibi yemyeşil bir çimlik görmüştür bile! Hattâ aynı ânda arka penceresine bir de kanarya kafesi asmıştır. (Ne olsa onun hayat serüveni, bilineni bilinenin dışına kadar zorlamış değil.) Ön balkon zaten sokak üstü; masa sığmayacak kadar da dar, demeye kalmadan Seyfi Beyimiz mevsimi derhal yaza getirmiş, arka odanın penceresini ardına kadar açıverip karşılıklı esintinin tatlı okşayışlarını, yaşına karşın hâlâ ince teninde duymuştur.

Böylece, ön cepheden görünmeyen manzara, iyimserliğin havası suyuyla dallanıp çiçeklenmiş, yapsatçı ise bütün daireleri tek tek sattıktan, apartmanın arka avlusunda işine yarayacak ne varsa alıp götürdükten, ortada bir kamyon yükünden fazla moloz yığını bıraktıktan, falandan ve filandan sonra bir daha görünmemiştir. Hani burasını kitap gibi tertemiz bırakacaktı? Ancak, olan oldu artık, yapsatçı gitti.

Bu noktadan başlayarak Seyfi Bey ve onu çevreleyen hayatın seyri, çeşitli biçimlerde aktarılabilir. Ama eğer kanıtsız bir ilk cinayete doğru yolalınacaksa, ilk adımda

açık seçik görülen şeylerin izinde, açık seçik görünmeyen birçok şeyin de kapısını çalmak gerekecektir.

İçinde yaşandıkça ilk etkisinden de öte tuhaflıkları olduğu anlaşılan apartmana önce Seyfi Bey taşınmıştı. Elektrik henüz bağlanmamıştı. Su da yandaki inşaattan kaçak boruyla alınmaktadır. Yine de hiç yoktan iyi, değil mi? Zaten Seyfi Bey de minik katını böylece sildi, temizledi, camlarını parlattı ve arka avluda çöpler, durup dururken hatmi kesilip, durup dururken çiçek açtı. Gece, tüpgaz lâmbasıyla aydınlatılmış hayatın ilk yemeği ise, hani şu 'kendi evindelik' duygusu oldu.

Ertesi sabah gün yükseldiğinde arka avlu yine moloz yığını, ama molozlar arasında artakalmış tuğlalar pekâlâ güler yüzlü ve içeri taşınıp Seyfi Bey'in iki tahta sandıkla ordan oraya yıllarca taşıdığı kitapları için bir kitaplık olmaya yatkın.

Sonraki günlerde Seyfi Bey, tanışlarından birinin pikabına salt benzin parasını ödeyerek birkaç sefer yaptırıp avluyu geri kalan molozlarından arındırmıştır.

Daire kaloriferli, gelgelelim kalorifer kazanı henüz takılmamış. Neyse, yapsatçının altını çizdiği gibi, işte kış nihayet bitmek üzre; hem siz merak etmeyin, kazan da hemen takılacak ve işte bakın ta ötede yapılar arasında artakalmış ağacın dalları kızıllanmaya başladı bile!..

Öyle mi?

Öyle olsun. Olmayıp da ne olsun?..

Çok geçmeden Seyfi Bey de sahiden o dalların kızıllandığını görür; iki yağmur arası güneşin yüzünü gösterdiğini... Tam zamanıdır deyip, boya ve kireç artıklarından betona dönmüş avlu yerini kazar, toprağı bulur, havalandırır. Yorgunluktan bir ân durup kaldığı yerde ise yine tanışının pikabı imdada yetişecek, aynı pikapla aynı avluya iyi top-

rak, taze gübre taşıtacaktır: Öteki kat sahiplerinin taşınmalarını beklemeye ne gerek var? Bunlar nasıl olsa yapılacak. Ekime dikime hazır bir bahçe hepsinin hoşuna gider; masrafa katılırlar, zaten mecburlar, yeter ki aralarında sardunya değil gül, menekşe değil sümbül isterim, tartışmaları çıkmasın.

Böylece, işte, duvar diplerine tarhlar açıyor; suyu, toprağı tutsun diye kıyılıklar çekiyor ve ağaç fidanlarının toprağını derin kazıyor. Beli ağrıyor, ellerinin derisi kabarıyor ama, burası nihayetinde iç açıcı bir bahçe oldu-olacak ya, ona bak sen!

Şimdi artık sıra, üst katlara art arda iki ailenin taşınmasında; bir üçüncüsü de yolda, fakat şimdilik bu kadar yeter.

Aileler geldi. Çocuklar, yataklar ve leğenler dışında akıl almaz bir döküntü yığını, akıl almaz bir curcunayla üst katlara taşınıp durdu. Sonra da çoğu, kendilerine en uygun yer olarak arka avluyu buldu.

Bunu önden belirtmek iyi kaçmadı, olacak olanların yaldızı döküldü, fakat çaresiz; taşınmaların gürültü patırtısı arasında kaç çiçek kırılıp soldu, kaç hayal kutusu açılıp saçıldı, dahası kaç çanak çömlek merdivenlerden aşağı yuvarlandı, kaç bakır, çinko, alüminyum tencere tava üstüne gelme kaç takım yapışır yapışmaz cinsinden gazete kupon ganimeti kendini açık etti. Aileler, eskinin üstüne hemen bir yenisini koya koya çocuk bakımından da oldukça yüksek sayılar tutturmuşlar... Bu çocukların ilk işi, ellerine birer top alıp Seyfi Bey'in giriş katı duvarlarında kaleye gol atma talimlerine girişmek oldu, diyelim. Bu arada komşulardan birinin tüpgaz kamyoneti de ön balkonun demirlerini zorlayarak kâh burnunu, kâh kıçını aynı kata sokma talimleri yapmaktadır ve çocuklar ara-

sında boyu abisinin dizine ancak gelen çocuk da elden kaçan toplardan birini aynı kamyonet altında arama girişimlerinde bulunmakta, bu böyle günde defalarca yinelendiği için Seyfi Bey'in de yüreği günde defalarca ağzına gelmektedir.

Yerinden oynamış bir yüreği durmadan eski minderine yerleştirmek kolay mı? Seyfi Bey, daha üçüncü gün, hem çocukların ailesini, hem tüpgazcıyı uyaracak olduysa da, "Ay galiba sizin sinirleriniz zayıf, her şeyden pireleniyorsunuz" gibi yanıtlarla karşılaştı.

Hal böyle olunca, Seyfi Bey, daha ilk günlerden komşuluk ilişkilerine zarar gelmesin diye, beklemediği her sarsıntının yıkıntılarını içine gömmeye çalışacaktır; oradaki içli isyan köpeğinin yanına. Ancak, sarsıntının sonu geleceğe benzemiyor ki. Anneler balkonlarını deterjanlı sularla süpürgeleye süpürgeleye yıkıyor ve bütün sabunlu sular balkon borularından dosdoğru çiçeğe çimene hazırlanmış yerlere akıyor. Seyfi Bey, aman, demeye kalmadan da yukardan, "Borunun ağzını o yana koyan biz miyiz, aaa!" benzeri bir azar işitiyor.

Çok geçmeden daha üst kata takunyalı karıları, kızları, yengeleri, elde taşınır radyoları, sabahları boğaz temizliğini pencerelerden yapan babalarıyla bir aile daha geldi. İki de deli çağında oğlanları... Oğlanların merdivenleri inip çıkarken birbirlerine savurdukları delidumrul tekmeler Seyfi Bey'in kapısında noktalanmakta, noktalanırsa.

Seyfi Bey, geçmişten bugüne içinde bilmeden büyüttüğü talim terbiye görmüş evcil köpeğin değişik, tehditkâr hırlayışlarını ilk o zaman, oğlanların kapısında noktalanan yedinci tekmeleri sonunda ayırt etti. Anlaşılan kendisini tedirginliğe salan şeyin bir bir çetelesini tutan köpek, diyelim ki kendisini asıl böyle, küçük hırıltılarla belli etmişti. Ondan sonraki her sarsıntıda ise, kudurmuşçasına havla-

maya, ağzından köpükler saçıp pençeler savurarak içine yerleştiği insana dur durak tanımamaya başlayacaktır.

Ne yapılabilir? Bu durumda Seyfi Bey'in okumuş yazmışlığı, özdenetimi de kendisine nankör çıkacak; iç eğitimle incelttiği uyarıları, giderek azgınlaşan köpeğe bana mısın demeyecektir.

Bahçe, dinginlik, azıcık aşım-kaygısız başım derken, havada kalitesiz kömür dumanından da beter bir felâket kokusu dolanmakta... Bütün gün evde kalması hayvanı büsbütün kudurtuyor olabilir. O halde Seyfi Bey, çıkıp biraz dolaşmalı; hazır çıkmışken de fidanlığa kadar uzanıp arka bahçeye dikilecek ağaçlara, çiçeklere şöyle bir gözatmalı. Renkli bir arka bahçe manzarasının ilk işaretleri belki üst katlardaki komşulara, çocuklarına duyarlı bir uyarı yerine geçer, köpek de yatışır belki. Hemen çıkmalı.

Öyle yaptı. Hem ne olsa 'arka avlu' artık içinden işte hep 'arka bahçe' diye geçmekte.

Fidan fiyatları çok yüksekti. Serüvenine yön veren(ler) mi bu fiyatları bu kadar yüksekten attı, yoksa tohumlar, fidanlar sahiden mi böylesi pahalanmıştı, bilinemiyor. Ancak, Seyfi Bey'in apartmana yeni yerleşenlere danışmadan bir yatırımda bulunmaya çekindiği söylenebilir. Ne de olsa, ailelerin o zamana kadarki tutumları bu çekintiyi haklı, mantıklı kılmaktadır; böylece fidanlıktan ala ala kendi hesabına bir kök akşamsefası almakla yetinecektir. Daha borcunu öderken arka bahçenin çirkinlik anıtı iki duvarını da ansızın sarmaşıklar kaplamış, buralarda eflatunlu morlu çiçekler açılı açılıvermeye başlamıştır bile! Hani bir yazarın akşamüstlerinin duyarlıklarını kötüye kullanan arsız çiçekler, diye yazdığı... Ama onlar yazıdır, hayat burdadır. Onun için eve koşar adım dönülür.

Seyfi Bey evine dönünce ne görsün?

Şunu görecek:

O kadar emekle kazıp havalandırdığı, taze topraklar, gübreler serdiği arka bahçe, yeniden moloz deposu! Hurdalık, çöplük... Yeni taşınanlar, akla hayale geldik nekadar döküntüleri varsa buraya atıvermişler! (Bu durumda, akla gelenin başa geldiği de doğrulanmış oluyor.)

Yollarda pek değilse de, fidanlıkta belli oranda eski zarafetine kavuşmuş olan köpek, bu manzarayla karşılaşınca öyle bir havlamış, öyle kudurgan bir hal almıştır ki, Seyfi Bey midesini tuta tuta kendini bir solukta üst katlarda bulmuştur.

Bu sırada kadınlardan biri fabrika işi kocaman halılarını onun giriş katı pencerelerine, küçük balkonuna kadar sallandırmış, habire dövüp tokaçlamaktadır. Babalardan biri sahanlıkta, can havliyle yüksek perdeden gurklayan bir hindinin başını gövdesinden ayırmakta, bir başka baba da, ne kabahat işlediyse artık, yeniyetmelerden birinin kolunu büke büke onu bas bas bağırtmaktadır. Ama hemen anlaşıldığına göre, ortada suç ve ceza yok; bunlar babaoğul şakalaşıp oynaşmaktalar. Kapı önlerinde de zaten, altalta üstüste güreşir ya da boğuşur, gırtlaklaşır gibi duran terlik, tokyo, ayakkabı yığınları...

Seyfi Bey, kat sahipleriyle görüşebilmek, onları uyarabilmek için nereye basacağını şaşırmış, içindeki köpek ise uluyup durmada. Artık bir yolunu bulup kestirmeden gitmeli.

Kestirip gitti ve her kattaki aileye aynı şeyleri söyledi: Arka avlu, güzel bir bahçe olsun diye hazırlanmıştı. Sefasını hep birlikte sürmeyecekler miydi? Hepimiz elele versek, dikkat etsek...

Ailelerden hemen hepsi, ağız birliği etmişçesine, gaz bidonlarını, su kaplarını, mangallarını, mangal kömürlerini, artık eşyalarını ordan başka yere koyamayacaklarını söyledi; herbirinin dudağında aşağılayıcı bir gülümseme: Bahçeymiş! Bahçeden gel. Hiç mi bağ bahçe görmedin ayol?

Hem bahçeye kadar sabah olurmuş. Kel başa şimşir tarakmış.

Evler zaten dar. Bizler geniş aileleriz...

Seyfi Bey, köpeğini yatıştırmaya çalışmaktan başka ne yapsın?

Görüşmelerden hiçbir sonuç alamadan, üstelik bir kovulmadığı kalarak evine dönmüştür. Köpeğiyle hiç yapmadığı kadar dokunaklı konuşmaya çalışmış, onu 'itidale davet etmiştir'. Bu arada anladığı kadarıyla yüreğine en dokunanı, yukarda analardan biri tarafından "Çocuklara da sus çekip duruyor, onları ordan oraya habire kovalıyorsunuz; kendinizin yok da ondan çocuk düşmanı kesilmişsiniz!" diye tarif edilmek. Çocuk sesine benzer sesleri, çocuk gülüşüne benzer gülüşleri kuş cıvıltısı sanmış, onların ipek saçlarını okşamayı, ince pembe tenlerini koklamayı hayatının en mutlu anlarından saymış birine bu yakıştırmayı yapmak büsbütün sarsıcı olmuştur. Dahası Seyfi Bey, komşulara başvurusu sırasında ailelerden ikisinin kalorifer kazanı için yapsatçıya hiçbir şey ödemeyeceklerini öğrenmiştir: İyi ki de önden ödememişiz. Şimdi de ödemeyeceğiz. Hani nerde kat fiyatına dahil mutfak dolapları, nerde banyonun aynaları, sabunlukları, askılıkları? Ya, bir de üstüne kazan parası ödeyeceğiz öyle mi? Yok efendim, biz kendi hesabımıza ısınırız, soba moba kurarız!..

Artık ne olacağı belli: Yaz ortalarında apartmanın önüne kömür kamyonları dayanır. Kömürler, en kısa sürede yeniden arka avlu olan yere, döküntülerden artakalmış köşelere yığılır; üstlerine kirli naylonlar çekilir. Zaman akar.

Üst katlardaki yarım düzine kadar çocuğa kısa sürede mahalleden bir düzine çocuk daha eklenmişti. Topların sayısı üçe çıkmıştı. Maçlar başladı. İkide bir camı çerçevesi

kırılan Seyfi Bey de durumunu gazetelerin *Vatandaş Hakları* köşesine bildirebilecek kafa dinginliğini dahi yitirdi. Bağrında katil adayı bir köpek barındırdığından nerdeyse habersiz bulunduğu o eski zamanları bile anımsayamıyor artık. Şimdi tek bildiği, köpeğin her geçen gün daha beter kudurduğu, karnını, göğsünü, başını, beynini pençeledikçe pençelediği.

Yukarda bir yerde boru patlamış. Musluklardan akmayan su, duvarlardan sızıp Seyfi Bey'in yattığı odaya dolmaya başlamıştır. Bunun üsttekilere doğrudan bir zararı dokunmadığı için de ortak herhangi bir girişimde bulunmak sözkonusu değil.

Böylece, giriş katını küf kokuları sarar, kitap sayfaları şişer, kabarır. Çocuklar toplarıyla önden arkadan birer cam daha kırarlar. O zaman artık olacak olur: Köpek tasmasından kurtulduğu gibi dışarı uğrar, keskin dişlerini bir cellat iştahıyla göstere göstere saldırıya geçer. Ancak, bu sopalı yumruklu saldırı karşısında annelerle babalar daha üst perdeden ulurlar: İmdaaat, çocuklarımızı öldürüyorlar, imdaaat!

Seyfi Bey, tam bu sırada bir de annelerden birinin ötekine, "Aman kardeş, bulaşmayalım şuna, deli bu!" dediğini işitmesin mi?

İşte artık o ânda, o güne kadar ibreti âlem tanık olduğu ya da kitaplarda okuduğu hemen bütün kan davalarını, öç olaylarını unuttu. Kendi üstünde oya gibi işlediği 'itidale davet' eğitimini unuttu. Kafasında kala kala tek hikâye takılı kaldı: *Vendetta.*

Adı *İntikam* ya da *Öcalma* olan bu hikâyede yaşlı, yoksul ve yalnız bir kadın, biricik oğlunu öldürenden öcünü almak ister. Ama bu kendi yapabileceği bir iş değildir. O zaman kulübesinin önündeki uyuz köpeğini yırtıcı bir hayvan haline getirme eğitimine başlar. Uzun süre aç bıra-

kılan köpek, önüne konan her pirzolayla birlikte "Atla, kap!" buyruğunu alır ve sonuçta her "Atla, kap!"ın kanlı canlı iri bir pirzolaya kavuşmak anlamına geldiğini öğrenir. Pirzolaya kavuşmadan önceki son ân, en gergin, öldüren yırtıcılığa en yakın ândır ve bir gün yaşlı kadının biricik oğlunun katili "Atla, kap!" buyruğunun en iri et lokması olur.

İçine düştüğü çıkmazda bir yol bulabilmesine yardım zili çalmasa *Vendetta* neden Seyfi Bey'in aklına takılıp kalsın ki? Aslında hikâyedeki eğitim yöntemi ilk bakışta kendisine hiç uygun düşmüyordu. Ama şurasındaki azgın köpeğini yatıştırabilmek için bulabildiği tek çıkar yol, karşıt bir uygulamayla aynı yönteme başvurmaktı. Öyle ya, eğer yaşlı bir zavallı kadın, o sıska, sümsük köpeğini pirzola temrinleriyle saldırganlaştırabilmişse, Seyfi Bey de kendi azgın köpeğini önüne sık sık kanlı canlı iri et parçaları koyarak ve köpek bu parçaları afiyetle yutarken hiçbir işarette bulunmayarak laçkalaştırabilirdi.

Eh, hem kan dökemez, silah çekemez, hem de haksızlıklar, vurdumduymazlıklar karşısında pılıyı pırtıyı toplayarak sessizce çekip gitmeyi insanlık onuruna yakıştıramaz biri olduğuna göre, yapabileceğini yaptı: İçinde kudurdukça kuduran katil adayı köpeği sümsükleştirme eğitimine başladı.

Bunu nasıl yapabilir ki?

Şöyle yapabilir: İşe ilkin düşlediği bahçeyi büsbütün akıldan silme temriniyle başlayabilir.

Zaten öyle yaptı. Sanki şimdiye kadar penceresi, balkonu menekşelere, şebboylara, yemyeşil çimlere bakan yerlerde mi yaşamıştı? Taşra kentlerinde masa başına geçip *Okurun Sesi* mektuplarını yazarken perdelerini çekerdi. Oralarda insanlar, ışığı geç vakitlere kadar yanan kimselerden kuşkulanırlar da...

Çöpünü atmak için üç yüz metre aşağı yürüyüp çöp varilinin o pis kokusunu çekmeye de ne gerek vardı? Üst kattakilerce çöplük diye kullanılan arka avluyu o da sebze artıklarını, kavun karpuz kabuklarını, naylon parçalarını, pet şişelerini fırlatı fırlatıvermekte kullandı. Çöp fırlatma bahsi bitince hemen penceresini kapatıyor, perdesini çekiyor, olup bitiyordu. Uyum, ruhunu gitgide armağanlara boğmaya başlamıştı bile. İçindeki azgın köpeğin ulumaları yavaş yavaş azalmıştı. Belki arasıra hırıltılar işitir gibi olmakta. Örnekse, bir akşamüstü tüpgazcı kamyonetini doğrudan balkonunun korkuluklarına bindirip demirleri yere indirince köpek, şöyle bir dellenecek, dişlerini göstermeye kalkışacak, ancak, hantallığından ötürü yorgun bitkin geri düşecektir. Hayvan, bu yıkılış ardından ince ince bir sızıldanış tutturmuştu tutturmasına ama, bu da çok sürmedi; duvara güm güm vuran toplar, yukardan gelen gürültü patırtılar, kamyonlu sebzecilerin hoparlörlerinden fırlayan en kışkırtıcı çağrıları sivrisinek vızıltısı sanki...

Sonra ne oldu?

Sonra ne olabilir?

Çocuklar, yandaki yapımı yarım kalmış binanın çürük iskelesine tırmanır dururlar. Alttaki dikmelerden biri zaten ha düştü, ha düşecek. Seyfi Bey, birkaç hafta önce üst kattakinin küçük oğlunu bu iskelenin üstünde hop hop hoplarken görünce, içinin köpeği, bütün hantallaşmasına karşın bir ân yine şöyle bir yekinmiş, annesini çocuğuna gözkulak olmaya davet etmiş, kapılarının önünde homurdanıp durmuştu da kadın hiç aldırmamış, başını dışarı şöyle bir uzatmamıştı bile. Bu noktada hayvana artık, "Boşvceer, sana ne, sen de aldırma!.." demek kalıyordu. "Kapa gözlerini, her şeyi de görmeyiver."

Böyle yapıldı. Köpek de ağır sessizliğine gömüldü.

E sonra?

E işte sonra, bir akşamüzeri Seyfi Bey, salatasını, soğanını almış evine dönüyor. Dönerken çocuklardan birinin yine iskelenin üstünde hoplayıp durduğunu görüyor; içinde, iskele göçecek, bu da geberecek, gibilerden bir fısıltı dolanıyor, ama bakıyor annelerden biri balkonunda sakin sakin oturmuş çay içmekte; teybinin sesini açmış, bir yandan da ilençli şarkılardan birini dinlemekte: Seni sevmeyen ölsün!..

Böylece, sanki son bir defa şöyle bir silkinmiş bulunan köpek, yağlı etli gövdesiyle geri yıkılır ve yine böylece Seyfi Bey de sakin sakin salatasını soğanını ayıklar, artıkları avluya fırlatır; geri, içeri dönerken bu sefer balkonda çay içen kadının oğlunu iskeleye tırmanırken görür. Oğlan iskeleye tırmanırken bir yandan da sağa sola dan dan ateş etmekte, derken güya namlusunu küçük oğlana çevirerek "Eller yukarı!" diye kükremekte, yıkıldı yıkılacak kalasların üstünde hoplayıp duran küçük oğlan da, kurşunlardan kaçıp kurtulma numaraları yapmaktadır.

Düş, hadi düş! -Düş ve geber...-

Derinliğine bir çınlama sonra.

Sonuçta, tahtalar küçükle birlikte yere indiği, oğlanın sesi soluğu o ânda kesiliverdiğinde bile, az önce bitkinlikle geri yıkılan köpekte herhangi bir kımıltı olmaz. Öncesiz sonrasız soluğu kesilen oymuş gibi.

Şimdi yukarda bir kadın, ardından da merdivenlerde birçok kadın, çığlıklar atıp ağlaşmakta, ağıtlar çarçabuk sokağa taşmakta, kalasları çürümüş iskelenin dibinde sirenler ötmektedir.

Seyfi Bey, çoktan perdesini çekmiş, gözünü yummuştu. Manzarayı içerden seyrederek herbiri ince elenmiş sık do-

kunmuş hareketlerle köpeğinin önüne iri bir biftek sürmekte, kendine de bol taze soğanlı piyaz hazırlamaktadır.

Ertesi gün, komşuluk hatırı, deyip cenazeye katılır tabii. Sessiz ve uyumlu. Öyle ki, kazada ölen çocuğun babası boynuna sarılıp "Kardeşim!" diye hıçkırmıştır. Akşamına da kardeş kardeş oturup rakı içerler; devletin, trafiğin ve insanlığın halinden konuşurlar. Kuşkusuz kederli, sessiz bir akşamdır. Seyfi Bey, sessizliğin bu kadarını yadırgar. İster ki, biri bir yerde televizyonunu açsın ya da teybinin düğmesine bassın ve şu, üstünden sanki hiç dalga geçmemiş seslerden biri, en oyucu çınlamaları dahi bastıracak teranelerinden birine başlasın.

Tam da çınlayışın ince titreşimlerle derinlere gömülüp gittiği andı, gözlerini açtı.
Dilinde hemen hemen bir şarkı, ne tuhaf, beklemedik bir dürtüyle derhal çınlamanın ucundan yakaladı.

Ee peki sonra?
(Sonrası yarın akşam.)

İKİ YAPRAK

"Kendimi kullanmak istiyordum. Hayata karışmak..."

Duruyor. Yıpranmış yüzüne gözlerinden bir ışıltı dökülüyor. Süt bardağını devirmiş çocuklar gibi, ortalıkta kopacak gürültüyü savuşturmaya çalışan pırıltılar.

Susmuştu. Artık hiç konuşmayacak sanıyordum, sürdürdü:

"Kullanmak istiyordum kendimi... Daha doğrusu, istek ötesi birşey... Değişmezsem, ölmüş olacaktım. Ama bu, birden gerçekleşemiyor tabii. Hastalık sonrası, alışmak gerek. Düşe kalka yolalınıyor."

Dışarsı buz gibiydi. Yağmur çiseliyordu. Önümüze çıkan ilk kahveye girmiştik. Atkısının ucu çamurlu suya batmış. Alnımda bir kızarıklık mı var, bana mı öyle geliyor?

Çok kullanılmış eski tahtadan bir masanın başındayız, içerisi bira, sosis, lahana kokuyor. Sigara dumanı dışardaki sisten daha baskın. Yine de ağzımızdan hâlâ buharlar çıktığını seçiyorum; ona bakıyorum, incecik bir sis tülü arkasından.

Elini elimin üstüne koyuyor.

Bu elin çok soğuk olacağını sanıyordum, sıcacık.

Öyle ya, kalabalıktan sıyrıldığımızda hemen koluma girmişti. Bu, yürüdüğümüz sürece kabanımın dirsek arasına sığınmış sağ eli. Nedense ben, kolumun altında ısınmamış, açıkta kalmış sol elini merak ediyorum; üşüyüp üşü-

mediğini... O sırada, masanın üstünde sağ elim onun sağ elinin altında dururken, önlenemez bir itiyle sol elimi ona uzatıyorum. Gülümsüyor. Sol elini elime veriyor; hesapsız sakınmasız, doğal. Sis açılıyor. Hayır, tansıksı hiçbir şey yok. Avucuma aldığım bu el, öteki gibi değil. Soğukça. Hohluyorum, "Bu çok hoş" diyor. Yün beresi altından fışkırmış kırçıl saçlarından alnına birkaç damla süzülüyor; tam o kızartının üstünden kayarak...

"Birinin burnumu kaşındıran şu damlaları silmesi gerek" diyor.

Kim ama? Biz böyle elele çaprazlanmış kollarla otururken?..

Gülünç mü?

Her şey bana son kerte sahici, yani ciddi geliyor. Ciddi ve güzel.

Ellerinden birini -şimdi, hangisiydi bilemiyorum- elimden çekmiş, burnunun üstündeki damlaları siliyor; beresini sıyırıyor, mantosunun cebine sokuşturuyor. Bunu yaparken yüz kasları acıyla çekildi mi, bana mı öyle geldi? Üstünde durmamışım.

Tarazlanmış kırçıl saçlarıyla onu öyle güzel buluyorum ki!

Heyecanlıyım. Yitirdiğim bir duyguydu bu.

Salt sokağın şiddetinden değil, soğuktan ve yağmurdan da birbirimize sokularak korunabilmiştik.

İşte öyle bir sokulganlıkla kentin arka sokaklarında gecenin sisini, karanlığını yararak yürüdük. Önümüze bu kahve çıkana kadar...

"İyi ama, Allah aşkına, bir sokak kavgası ortasında işiniz neydi ki sizin?"

Onu oradan hemen uzaklaştırmak gerektiğini düşünmüştüm. Bunu yapacak tek kişinin de ben olduğumdan en küçük kuşkum yoktu.

Hiç yanılmamışım.

Nedeni bu ya da başka birşey, buluşmamız kaçınılmazdı. Çünkü geçmişlerimiz, içinde yolaldığımız zamanlarımızın sırtından bizi aynı yerdeki bir karşılaşmaya doğru itmişti. -Ama bu cümle benim mi?-

Onu tanımak istedim. Bir savruluşun ardından, dünyanın dört bucağında neyi aradığımı bilmeden dolanıp durduktan sonra...

Ondan bir saat önce de aynı trendeydik aslında. Birer koltukta karşılıklı kırk dakika kadar oturduk. Yüzü ve atkısı kafama çakılı kalmış. Onu Amsterdam tren istasyonunun yakınlarında, o sokak kavgasının içinde görüşüm, ikinci görüşüm. Trende tek sözcük konuşmamıştık, ama hissettik birbirimizi, diyorum. Akşam, şehre çökmeye başlayan sisin griliği ortasında o saks mavisi atkı neşeyle uçuşuyordu. Mavilik, hızla devinen insanların arasında bir ân gözümden yitti, sonra yeniden yükseklerde savruldu, sonra da yere kaydı, hoyrat ayaklar, bacaklar arasında silindi gitti.

"İyi ama, Allah aşkına..." diye başlamıştım.

Sesimi ilk kez işitiyordu. Ben de. Kendi sesimi unutmuş olduğumu şaşırarak algıladım.

Birbirimize gülümsüyoruz.

Bardan yükselen fokurtulara, bardak çanak gürültülerine, müzik kutusundan fışkıran bir saksofon sesine karşın, onun sesini açık seçik işittim. Oturur oturmaz, bunu söyledi işte: Kendimi kullanmak istiyordum...

"Hannover'den bindiniz?" dedim.

"Evet."

Garson, ne istediğimizi soruyor.

"Bir kahve, yanında da bir konyak bana."

"Bana da" diyorum.

Aynı dili konuşuyoruz. Garsonla değil tabii, birbirimizle. Anadilimizi. Trende de biliyordum öyle olduğumuzu.

Oysa, hiç ağzımızı açmamıştık. Pencereden artık bahçelikler, bahçıvan kulübeleri, ıslak çatılar seçiliyordu. Fırtına çatıların, bahçelerin, ağaçların üstünü hızla süpürüp geçmişti; her şeyde bir dümdüzlük egemen.

Tek başınalığımdan ötürü yaşadığımı bile unuttuğum pek çok başka şehirde, trende, yolda, köprüde, parkta ya da bir kahvede daha önce neden karşılaşmadığımızı düşünüyorum. Ama bu beni üzmüyor; hayıflanmıyorum. Herhalde daha önce olmazdı. O akşam olduysa, o akşam olması gerekiyordu.

"Sizi bu kadar yoranın ne olduğunu biliyorum galiba" diyor.

"Sizi bu kadar dirilten neyse, odur herhalde" diyorum.

Elini avucumda usulca sıkıyorum. O da aynı şeyi yapıyor.

Yeryüzünde sık yaşanmayan birşey bu, hissediyoruz.

Garson önümüze kahvelerimizle konyaklarımızı bıraktı. O da uzandı, alnıma yapışmış bir tutam yorgun saçı geri itti.

Uzun uzun bakıyor yüzüme. Sonra, ancak ya gülünerek ya öfkeyle söylenebilecek şeylerden birini, bir sır söyler gibi söylüyor:

"Bana vurdular, işte, ben de vurdum."

Vurabilmeyi öğrenmiş. Bunun büyük bir bilgi olduğunu düşünüyordu. Hiçbir bilgiyi bukadar uzun sürede, bukadar güç edinmemiş.

"Şimdi yeni bir bilgi daha edinmem gerekiyor. Öğrendiğim şeyi hem bir köşede, hazırda saklı tutmak, hem kullanımdan çıkarmak."

Yüzünün ince çizgilerine, sesinin duyarlılığına, teninin ılıklığına bakarak, nihayet öğrendiği bu bilginin onun için nekadar önemli olabileceğini anlıyorum. Bu bilgiden korkuyordu.

"Bana yardım et" dedi ansızın, "unutmama yardım et."

Küçük bir kız çocuğu şimdi. Bu olağanüstü ince, güzel, olağanüstü duyarlı küçük kıza sarılmak, onu öpmek, onu kucağımda sallamak, avutmak istiyorum. İskemlemi çevirip yanına yerleşiyorum. Kolum kendiliğinden kalkıyor, kendiliğinden omuzlarına dolanıyor; başını başıma çekiyorum. Alnını dayıyor. O kırmızılık... İçimde bu âna aykırı bir ürperti.

Öylece kalıyoruz, öylece...

Konyağımdan bir yudum içtim. O da içti.

"Onunla bugün gar kahvesinde oturduk. Ancak orada. Hannover tren istasyonunda. Ne kadar biliyor musun? Sadece otuz beş dakika. İnsan, bir daha belki hiç göremeyeceği birisiyle yıllar sonra bir kere buluşuyorsa, bu sadece otuz beş dakika için olmamalı. Üstelik gözlerimiz hep garın saatinde, akreple yelkovanın ilerleyişinde. Ne de çabuk koşuyorlardı. Konuştuklarımız ise, konuştuk demeye değmeyecek şeyler: Trenim on dakika geç kalkmasaydı, on dakika daha erken gelebilirdim. Bir sandviç yer misin? Afrika'da ne yapacaksın? Bir iş buldun mu? Ben şöyle geçeyim, burada esinti var. Ben böyle çok sigara içer oldum. Bir kahve daha?.. Zaman yok ki... Böyle şeyler."

Susuyor. Yeniden alnıma yapışan saçı yeniden geri itiyor. Ah bilseydim, niçin hep alnımı görmek istiyordu!..

"Neden gidiyor Afrika'ya?"

"Hiçbir yerde oturma izni yok. Ülkeye de dönemez. Anlarsın işte. Tutukluluğu tanıyan biri o... Sonra da böyle, herkes birbirinin izini yitiriyor. Bir arkadaşınızla buluşmak bazan nekadar uzun bir ısrar ve inat gerektiriyor. Sonra da, hepi topu otuz beş dakika, hem de anlamsız sözler baskınında..."

Sanki, yüzlerce kişilik bir aileden en sona kalan da böylece çıkıp gitmiş hayatından.

Ondan bir hafta kadar önce ben de eski bir dostumdan yabancı bir iklimde tam böyle ayrılmıştım. Hattâ daha kötü. Aramızda, geçmişteki ortaklıkların damlası yoktu. Birbirimizi durmadan yalnızlaştırdık; üstelik de birbirimizi karşılıklı suçladık.

"Onunla bir gün yeniden buluşursunuz" demiştim.

"Evet ama, Hannover Garı en aslî buluşmamızdı; yani öyle olabilecek birşeydi."

Gözleri nemli.

Yutkunuyor.

"Bir zamanlar onu, bir caddede sürükleyerek götürdüklerinde, adamların hepsine vurmak istemiştim, yapamamıştım. Üstelik gücüm kuvvetim yerindeydi o zaman..."

Atkısını çözüyorum, yanımızdaki boş iskemlenin arkasına asıyorum.

"Rengi ne güzel!"

Bunun onu sevindireceğini sandım; yüzünde az önceki acı kasılması oldu.

Atkısının rengi çok güzel, evet. Bunu içimden taa trenden beri yineliyorum. Kalabalığın, dalgalanan başların, gövdelerin arasında onu yeniden görebilmeme yaramıştı bu saks mavisi atkı. Ömrümboyu, güneş altında ya da gece karanlığında böyle bir atkı taşıyan kadını izleyeceğimden, her yanda onu arayacağımdan öylesi eminken... Trenden inip ayrı yönlere doğru uzaklaşmıştık. O ânda, ondan neden ayrıldığımı, neden birlikte olmadığımızı düşünmüş, avuçlarımdan kayıp giden bir hayatı yakalamak istercesine dönüp peşinden koşmuştum. Hem, çarçabuk bir otel odasını bulmaya kalkışmam niye gerekliydi sanki? Gazeteler şehirdeki iki büyük müzik festivali nedeniy-

le bütün otellerin dolu olduğunu yazıyordu zaten. Onun saptığını gördüğüm ilk yan caddede bir kargaşa, bir kalabalık...

"Kalacak bir yer buldun mu?"

"Hayır, aramaktan caydım..." diyor.

Konyağından bir yudum daha içiyor:

"Artık kimseyle buluşacağımı da düşünmedim zaten. Öyleyken, polisler yolu tutmuşlardı. Acelem yoktu. Hiçbir şeye... Tutmuşlar polisler yolu, birini sürüklüyorlar... Kimseyle buluşmayacaktım, evet... Polisi ittim; sürüklüyordu kızcağızı... Sonra ben itildim, artık hep itildim..."

"Kalabalığın arasında bu maviyi seçtiğim zaman... seçer seçmez yani..."

Duralıyor. "Ah" diyor sonra, gülüyor: "Evet..."

"Evet" diyorum. "Bizim durumumuzda bir rastlantı değil bu."

"Bizi sırtımızdan birbirine iten şeyin geçmişimiz, bizim zamanımız olması seni tedirgin etmiyor mu?"

"Ayıran da aynı şey ama..."

Böyle derken elini öpmek istiyordum.

Öpüyorum.

"Bir zamanlar ona sevdalıydım. O ise sadece arkadaş oldu bana. Sonra, bir zaman da o bana sevdalandı, ben ona arkadaş oldum, şimdi... Afrika... Yurtsuzluk..."

Gözlerini de öpmek istiyordum.

Öpüyorum.

"Hadi" diyorum, "Afrika'ya bilet alalım..."

"Ama sonra Tibet'e de almamız gerekir" diyor.

"Tibet'e de alırız."

Geride bıraktığımız yerlerin adını söylemekten özenle kaçınıyoruz.

Başını kahvenin camına doğru çeviriyor, yarım tül perdeyi aralıyor, dışarı bakıyor:

"Sis yoğunlaşmış."

"Evet."

Alnındaki kırmızılık artık yokmuş gibi. Yok. Gözkamaşması. Ona tutuldum, Allahım ona tutuldum! Tutuldum ona! Hiç bu kadar tutulduğum bir sevgilim olmadı benim.

Müzik durmuştu.

Ortalığı beklenmedik bir derin sessizlik basıyor.

Konyaklarımızı bitirdik. Çıktık. Sisi ve geceyi aralayarak Afritişitü'ye iki bilet almaya gittik. Mavi, gecenin karanlığında dalgalanıyor.

Gazeteler bir gün önceki fırtınada pek çok çatının uçtuğunu, ağaçların yıkıldığını, her şeyin bir yana savrulduğunu yazıyordu.

Ardından bastıran dingin siste, uzun süre, fırtınanın önünde hızla sürüklendikten sonra, yanyana düşmüş iki yaprak olduğumuzu düşünüyordum.

Hep böyle düşünüyorum. Çok güzel renkli atkı dizlerimde; şimdi de, öyle...

OH CANIMA DEĞSİN!

Hele dinle gız anam, bak sana ne anlatacağım. Kulak ver bi yol, ondan sonracığıma gül Allah gül, hah hah haay!.. İlahi e mi? Uyduruyorum filân sanma sakın haa...

Seni sevmesem billâ anlatmam. Gız anam be, silmesi süpürmesi, çayları, kahveleri, gencecik şeyler aslında, bir iki adam, bir iki de kadın bunlar. Şöyle alıcı gözle baksan, işlerinin gırgırındalar diyebilirsin. Eh, onlar öyle biz böyle. Zaman işte, ne diyeceksin. Zamanın elinden ne kurtulmuştur ki, he? Bizler de gayrı şöylecene bir silkindik! Ne bakıyorsun gız, yalan mı? Bu akşamleyin, işyerinde, getir-götürler arasında, hep süklüm püklüm durup durmayacağını nasıl güzelcene bir gösterivermiştir senin Elmas ablan, Allahıma şükür, bir bilsen!

Dur hele, çayını tazeleyeyim de, anlatayım. Yoo, anlatacağım Allah'ın izniyle. Güleriz ayol, senin de tasan neyi dağılıverir acık. Demek kocan olacak mankafa, kamyonu bir yana yıkmış, o kahve senin, bu kebapçı, o tatlıcı benim... Vay boyu devrilesi, hayırsız sersem vaay! Bulmuş senin gibi altın huylu, güzelin güzeli bir karıyı da... Ulan çalıştırsana kamyonu, işte kamyonetini canım, bul buluştur yük mük taşısana...

Gız anam, boşver bu salağı. Gel seni, bir gün, inşaallah, bir sahneye çıkarıvereyim de görsün gününü o. Oh!

Oh işte, canımıza değsin. Hele buyur Allah aşkına. Sen seversin benim böreğimi; bak, çayımız da mis gibi.

Şimdi sen, bu akşam oralarda ne yaptım, ne ettim, ne anlatacakmışım acaba diye merakta kalmışsındır değil mi? Nah Allahım şurda, pek birşey de yapmış değilim canım; lâfa vurunca olmuyor; görmen lâzımdı... Hem bir ona, bir buna birkaç tekme sallamalıydım ki, Şengül olacağın maydanozlarını, nane, soğanlarını çiğnediğim, ezim ezim ezdiğim gibi etmeliydim ki, oh, değsin bari! Şengül haspasına da bak. De ki, iki karışçık bir yer, olsun, önü bahçeli evi ona buluveren benim, al takke ver külâh, suyunu çektiriveren de ben; bir demetçik taze maydanozu benden sakınıyor meymenetsiz. İyi valla, lâhavle mahavle, tam böyle bir akşam zamanı, ben de tuttum, kazaymış gibi sanki, basısı basıverdim ektiklerinin üstüne. Lap şu yana basıyorum, oh, lap bu yana basıyorum, ohh!.. Sonra da o değilden vurdum kapısına, şen şakrak, "Şengüllerin Şengülü, hadi bakayım, yap bana okkalı bir kahve" deyip daldım içeri. Allah seni inandırsın, aynen böyle. Kafam kızmamalı, içim daralmamalı, yoksaam...

Gız. İnşallah, maşallah, sahnelerimizin yeni yandan çarklı türkücüsü, en karanlık gecelerin en parlak yıldızı, ne varmış yani, bir denk gelmeye bakar. Hadi sen de ye bitir şu böreğini. Bak işte, anlatıveriyorum; yüzünü güldürmeden koyvermeyeceğim seni çünküm...

İnan vallahi, bazı bazı nah şurama geliveriyor; ne dediğimi, ne ettiğimi bilemiyorum. Sorarsan, çok şükür, bu yeni işim de eyi, temiz bir iş hiç değil. Hem bakma sen bu lâflarıma gız; orada, efendim'ler, buyrunuz'lar, hay hay'lar filânlar, öyle bir çıtır pıtır olurum ki, görsen şaşar kalırsın. Say ki, bu da işin bir yanıdır. Cinler gelip şuranı sıksalar da öyle, burana tıkansalar da böyle...

Hay anam gız, işte bugün akşama doğru, benim hergele genç beylerin, yanlarındaki genç hanımcıkların kah-

kah-kah-kih-kih-kih'lerini ağızlarından boğazlarına nasıl tıkıverdim bir bilsen!.. Hanımcıklardan adı Deniz olanı eyidir. Gülmesine o da güler ya, öyle cırlak kahkahalar savurmaz, naziktir. Bir çay daha? Aa, kendim de içeceğim vallahi! Sabahtan akşama ona şu, buna bu koşturup duruyorum da, kendimize mi hizmet etmeyecekmişim, ayol?..

İşyerindekiler böyle, iki gencecik adam; çakı gibiler billâ, hem yakışıklı zıravatlar, hem de şen-şekâvet bunlar. Durmadan eğilirler bol ışıklı masaya; orda bir ölçü, burda bir cetvel, ev miymiş, bina mıymış neyse, resimlerini çizer mizer dururlar. Resim dediysem, safi çizgidir haa... Sabah on birlerde başlarlar; istekleri, emirleri de aynen: Bir kahve getir Elmas Hanım. Koştur bir çay. Bana da kahve, sütünü unutma haa!.. Ne o, kurabiye almadın mı? Hani peki kolalarımız? Susadık a hatun. Sanırsın, sanki evlerinde hiç yiyip içmezler, hiç yıkanıp paklanmazlar. Saç tarama desen orda, sakal kazımaları bile orada vallahi... Bir yandan fosur fosur cigara tüttürür, beri yandan haldır haldır taranırlar. Hele bugün. Allahım biliyor ya, hemen anladım. Meğer bir de yabancı meslektaşları geleceğiymiş. Çiziktirip durdukları üstüne toplantı yapacakmış bunlar. Gine ya, buyur, gine işte. Ah, hep o toplantılar. Sen bil toplantı, ben diyeyim curcuna. Karılı adamlı hep böyledir: Kahveler, çaylar, cigara tüttürmeler... Biri şunun çiziktirdiğine kulp takar, öteki berikinin gece ve gündüz, santim be santim ortaya çıkardığına. Dur gız, ne diyorlardı, şey canım, ha, tabii, proce! "Oğlum, at sen bu proceni çöpe." Kah kah kah, küh küh... Bir yandan da hep böyle gülüşür, şakalaşır dururlar. Biri bilem ötekine demez: Hadi ulan, sen git, kendi işine bak asıl! Hele o, dışardan gelme gaga burun karı... Ben olsam dayanamam. Kimin hakkıysa onun kafasını tutar, duvara duvara vuruveririm. Onca dikkatli yaptığıma ettiğime gülüp geçmek ha?

Yok sayılmaya, küçültülmeye hiç gelemem. Şarkı-türkü yıldızı gızım benim, bu dediğim aklından asla çıkmaz inşallah. Yaa, duydun da sahne mahne lâfını yüzünde güller açıldı valla, gözünün kasveti dağıldı gitti, hah haay!.. Dur daha sen; bunlar, hani çizgiler üstüne öyle boğuşup duruyorlar ya, gaga burun karı da yandan yandan şööyle bir süzüyor santim santim çizilenleri. Bir işaret oraya, bir işaret buraya. Deniz güzeli de kibar kibar gülümser. Beni dersen, zaten gelmiş şurama. Ha boşalt cigara tablası, ha topla fincan, bardak, yıka, kurula, git bekle kapı önünde hazırolda, "Elmas Hanım!" ünlemelerine amâde. Sekreterleri olacak şırfıntı da tafralarıyla kanıma dokunup durur bir yandan. Ben ise hep orda bizimkiler dağılana kadar. Hadi toz al, masa üstlerinde solmaya yüztutmuş çiçekleri ayıkla, değiştir, saksıları sil, sula, amaaan aman!.. Elin karısı da bir türlü bırakmaz meselenin ucunu. Bu daha, ta gün batmadan görmüştü karga sürüsünü, göremez olaydın inşallah!

Orada, camın tam altında uçar, göçer durur bu kargalar, anladın mı gız? Tamam canım, bildiğin karga işte, sürüylen... Bizim karga burun da, "Aa, ne çok martı, ne çok karga bu şehirde!" diyesiydi; bizimkiler bana çeviriverdiler de ordan bilirim. Garı lâfı hâlâ uzatır: "Arkadaşlar çatılara şu gerek, bacalara bu da gerek. Pencerelere saçak maçak gerek. Hayvanların gürültülerine karşı da önlemler..." Hah haay, elin garip kargasının gak gaklarına ne önlemi alacaksa?.. Bu hâlâ sürdürür: "Pisliklerinin birikip kalmaması için atık boruları şu yandan bu yana olmalı. Bu meyil iyi değil, şu meyil daha iyi. Ha bakın, balkonlar böyle içerlek olmaz, açık olmalı, tam açık, fakat havanın burdaki akımıyla uyumlu... Burası şu kadar metre, burası şu kadar santim. Yükseklik şöyle olmalı..." Ayy, işaretleri cetvelleri metvelleri, bir bir anlıyorum, anlıyorum ya gız, patlayacak hallerdeyim. Bizim şen şakrak genç adamlarımız,

hanımcıklarımız ise, hep öyle gülüşerek, "Doğru be çocuklar, biz şu kuş, karga işini hiç hesaba katmadık. Alışmışız. Baksanıza bulut gibi döneniyor, camlarımıza da çarpıp duruyorlar!" demesinler mi? Keh keh, kih kih, hep gülüşerek... Denizcik içine içine tabii... Hislidir o.

Eh mevsimi, hayvanların en susuz zamanı, yapacaklar elbet. Tam o sıra hani bir de dönüp bana sormazlar mı? "Ne dersin sen bu işe Elmasçık, binaları nasıl koruyalım bu şehrin kargalarından?" demeseydiler onların gülüşmelerini içlerine tıkmak aklımdan bile geçmezdi inan. Onlar öyledir. Beni konuşturmayı pek severler. Halklarının sesiymişim de...

İyi de, artık akşam, içim şöyle bir sıkım. Oda cigara dumanı, boğuluyorum öff! Hem şehirde hüküm süren karga göçüne, memleketlerine işçilerimiz göçüymüş gibi akıl takmış karga burunun suyuna gitmek zorunda mı bunlar? Gel sen öyle bil, ben tam da o karıya inat, tuttum anlatıverdim bu kuş, karga akını neyin nesidir, niye bu mevsim böyle azgındır bunlar. Bizimkiler de çeviriveriyorlar buna:

"Bak Jaklin, bizim halk kadınımız. Elmas Hanımcığımız ne ilginç şeyler söylüyor. Hem canım, soğuk mevsim gelirken, sıcak iklimlere göçen kanatlıları bilmez değilsin ya?" Yine gülüyorlar: "Ama bizim bu kargalar köy kargası değil tabii, kent kargası bunlar; çok gürültü etmeleri bundan..." Hah hah, hih hih... Diyor ki bizim Elmas Hanım halkımız ağustosun son haftasıyla eylülün ilk iki haftası, kargaların göç zamanıdır, ama asıl, en çok susadıkları, susuzluk çektikleri zaman. Hani, uyduruyor bu kadın, diyebilirsiniz beylerim, hanımlarım, lâkin tek yalanım varsa Allah beni çarpsın! Bu da kargaların hayatı işte. Kolanıza buz ister misiniz beyciğim? Limon? Hay hay, elbet. Kahvenizin sütü karar mı güzel Deniz Hanımcığım?

Onlarsa, bir yandan yiyor, içiyor, öte yandan beni yabancı burnu büyüğe sevdirmeye çalışıyorlar: "Ay, hadi ama, sen susamış kargaları anlat yine bize Elmasçık, Jaklin hayvanların huyunu suyunu iyice bir öğrensin de, procemizi ona göre elden, gözden geçirsin bari, kih kih, hah hah... Çocuklar biz bunları karga procesi diye sunalım piyasaya!.. Ee, Elmasçık, hayvanlar susamışsa, onlar için nehirler, dereler, göller, efendim, havuzlar falan yok değil ya? Niye deli deli çırpınsınlar ki öyle..."

"Durum o durum değil ki beyim ah! Aah, ah! Bu mevsim kargaların en kötü zamanıdır, derler. Ben de ekleyiverim: Karpuz ekicilerinin hele!.. Susuz kargalar bir nehir, dere kıyısına indiler, sıram sıram dizildiler, su içecekler, diyelim. Nerdee! Meğer hayvancıklar önlerinde durup duran, akıp giden suları kan diye görürlermiş. Hangi suya yanaştılarsa, o su kan. İşte bu yüzden tam da bugünler bütün karpuzlar delik deşik. Dedem söylerdi, 'Tarlada tek karpuz komamasıya, şöyle pencere pencere, delik deşik...' "

Gız anam, ben böyle anlatınca "kan karpuzu!" diye işi şakaya getirmeye kalktılar ya, hepsinin suratı bi solsun, bi sararsın. Jaklin-maklin deyip durdukları da gözlerini şöyle bir yumup, başını arkasına bir yaslasın, hepsinin gülüşleri de bir donup kalsın, dudaklarında. Yoksa "İş paydos, kapıyoruz artık, hadi Elmas..." demek akıllarına hiç gelmeyecek gibiydi bu akşam.

Oh, canıma değsin!

İyi oldu işte, acık söyleşip dertleşebildik seninle. Anam be, oh, içimin darlanması geçti gitti bilem...

Yine gel e mi? Türkücü yıldızı lâfımı duydun ya, gelirsin, gelirsiin...

ŞEHRİN GÖZYAŞLARI

Zamanın gözü budur
O şaşı bakar
Altından yedi renkli kaşın[*]

Kıssadan hisse, dokundurmalardan yorumlar çıkarmayı sevenlere şöyle birşey de anlatılmalıymış. Nakledenin kulağına bunu fısıldayan ise, şehrin yorgun alnını usul usul öpmeye başlayan akşamüstü esintisiymiş. Günlerdir süren bitkinleştirici nemli sıcak havanın süngüsü de zaten ancak böyle düşesi...

Deniz ile kendisi gibi genç iki meslektaşının yeni açtıkları mimarlık bürosunda karga bulutlarının ansızın çizim masalarına iniverdiği saatler de o saatlerdir; Deniz, "Üf sıkıldım!" diyerek yerinden fırlayıvermez mi? Fransız arkadaş Jacqueline dışında ötekiler de birbirlerine göz kırpıp, saatlerine baka baka, "Tabii ya, Ufuk'un boynuna sarılması gecikti!" demeye getiriverirler. İşin tuhafı, yine de gülüşememişlerdir. Ortada bir durgunluk. Projesini çizdikleri binaların hayatlarını kargalara karşı Jacqueline'vari savunma biçimlerini nasıl da kikirdeyerek izlemiş-

* Paul Celan: "Zamanın Gözü", *Kırmızı Dudaklarla*'dan. (Çev: Ahmet Necdet ve Gertrude Durusoy.)

lerdi. Ama buyrun işte, durgunluk... Oysa, karga söylencesi dışında Elmas Hanım'ın "Oh Canıma Değsin!.."ini hiçbirinin bilinçle bildiği... yoktur; anlatıcının kulağına değdiğine göre Deniz'in sevgili Ufuk'u bir toplumbilimci, bir insanbilimci; bakalım o bilebilecek midir? Ne de olsa yeni araştırması Hayatı Savunma Biçimleri üstüne imiş... Anlatıcımızın kulağı, şehri de insanlarını da savunuya başlamış akşam esintisine ayarlı. Esinti ya, o da pek oynak. Bir bakmışsın sakin, yumuşak, bir bakılmış tedirgin ve yaramaz...

Ufuk, arabasını parkedebileceği bir yeri güçlükle bulabilmiştir. Bu arada Deniz'e özlemi de arttıkça artası. Onu bürosundan alacaktır ya, bakalım sevgilisi iş arkadaşlarının muziplikleri önünde kendini savunuyormuşa getirip, buluşmayı ağırdan mı alacak, yoksa, "Aa Ufukçuğum ne iyi ettin de erken geldin!" deyip boynuna mı sarılacak? Üstelik erken merken de değil; park yeri arayayım derken geciktikçe gecikmiş olan Ufuk, arabanın burnunu, mısır koçanları, dondurma külahlarıyla, şuyla buyla dolu kaldırım dibinden birazcık yukarı, üste çıkarınca nerdeyse nihayet hayatını savunmuşçasına hafiflemiş; yere inivermekte, hemen araba kapısını kitlemekte, kaldırımda şöyle bir durmakta, ortalıkta yolcuyu yolundan edecek bir tehlike var mı, yok mu diye, etrafı bir araştırmacı duyarlığıyla koklamakta: İşte, gözüaçıklığı, sinekten yağ çıkarmayı, köşeyi dönmecilikle şiddeti, hayatı savunmanın asla kopmaz, ayrılamaz parçaları saymış biri, elinde makbuz koçanı, çıkagelmekte. Hayatına o ân elkonulmaya kalkışılmış yırtıcı bir kuş benzeri, kollar kabarık, sert kanat çırpışlarıyla insanbilim araştırmacısından park yeri ücreti istemekte; mimikleri tehditkâr... Aman Ufuk, hemen öde ne ödenecekse!..

Zaten genç adam da öyle yapmakta -aynı zamanda kargalardan oluşma iki büyük karabulut garklaya gurklaya, gürleye mürleye yukardan bilinmezliklere doğru göçmezler mi? Makbuz koçanlı, bir dilim karpuz kabuğunu ayağının ucundan asfaltın ortasına doğru fırlatıvermiş, karpuz kabuğundan boşalan yere de çiğ yumurta içi kadar bir balgam atmıştır- Deniz'i göreceksin ya Ufuk, böyle şeyleri hiç görmemiş ol! Olsun da, bakalım anlatıcı ne diyor?

Ufuk, "Hayat kaç biçimde savunulur?" sorusuna yanıt arayan araştırmasını benzer örnekleri özelliklerine göre gruplayarak sürdürüyormuş. Fakat birbirine benzemez örnekler çoğaldıkça çoğalmakta. Gördüklerinin yanına hiç görmedikleri, bildiklerinin yanına hiç bilmedikleri eklenmekte. Kendininkiler dahil... Deniz'in mimarlık bürosuna doğru yürürken, düşünsene oğlum, sabahları bol soğuk suyla duşunu yapamazsan kendini hayatdışı kalmış sayabilecekken geçen hafta başına ne geldi? Apartmanın suyu tam beş gün kesik. Delireceğini sandıydın; birşey almadığın gibi, bir sabah baktın ki su, aksırıp tıksırarak gelmekte. Hemen fırlayıp duşun altına sığınır sığınmaz her zaman... çok isteyip de bir türlü doğru dürüst söyleyemediği Rigoletto aryasını mükemmelen söylemeye koyulan sen değil misin? Hem de baştan sona...

Bunu böyle demekle iş bitmiyor ki; aynı arya şimdi de dudaklarının ucundan ıslık ve ıslak dökülmektedir. Karga garklamaları da neymiş? (İlâhiii Jacqueline e mi?)

Efendiim, işte Deniz! Büro kapısından dışarı fırlamış, geri dönüp içeriye doğru baştan savma bir iki öpücük göndermiş, kapının iki yanındaki pembe krizantemlerden bir adet koparmış, bunu havada sallayarak sevgilisini selâmlamaktadır. Bu biçim dokundurmalardan nem kapıp titizlikle iz süren nakledenimiz böyle diyormuş demesine de, Deniz tam da Ufuk'un kollarına atılıp, "Oh çok şükür,

iyi ki zamanında geldin!" diyeceği yerde, "Aman ne berbat gün bugün!" deyivermemiş mi? Ufuk da, "Aşkolsun, benimle buluşman o kadar kötü birşey mi?" diye bir alınganlık göstermiştir tabii. Akşamüstünün nazlı esintisi de tam o ânda köpürüvermesin mi? İşte, işte, havalanan toz toprak, pis kâğıt parçaları, hepsine fon müziği, yırtık korna sesleri... Pembe krizantemden sual edilirse, tüm bu curcuna ortasında mütebessim durup durmakta; yanaklarından öpmek üzre Deniz'in sevgilisine bir hamle yaptığı sırada, pembe tebessüm daha da öne çıkmış olmaktadır, anlatıldığına göre. "Canım Ufukçuğum! Seninle buluşmak kötü olabilir mi? Hele şurdan çıkacağım saati iple çektim..." (Krizantem genç adamın burnunu gıdıklamaktaymış.)

"Hemen gidelim öyleyse Denizciğim. Seni çok ilginç bir yere götüreceğim yemeğe..."

"Karga sürülerinden uzakta olsun da!"

"Ne kargası?.."

"Şu, bizim ortalık işlerine bakan Elmas Hanımımızın kargaları işte! Aman boşver canım... Bilsen, neşeli neşeli çalışıp duruyorduk. Hattâ projelerimize Jacqueline'in getirdiği kargalara bağlı eleştiriler bizi daha çok keyiflendiriyordu. Ama Elmas'ın folklorik hikâyesi, inan neşemi tam anlamıyla boğazıma tıkadı! Kadın sanki öç alır gibiydi..." (Ufuk'un beline sarılıvermektedir. Yani öyle olması gerekir.)

"Araban nerede?"

"Bak, orada işte! Hadi koş, girelim. Baksana ağzımız burnumuz toz içinde kaldı..."

Elbette binmişlerdir. Makbuz koçanlı tehlike de onlara okkalı bir selâm sarkıtmıştır hattâ. Anlatıcı, Ufuk beyimizin cömert biri olduğunu araya sıkıştırıvermiş değil midir? Ufuk "beyimiz" de pembe krizantemini dikiz aynasının üstüne iliştirmiş iliştirmesine de, "Denizciğim, nedir bu

akşam böyle karga takıntısı şekerim? Bak, ne güzel çiçeklerimiz var!" demekten geri kalmamış olabilir. Fakat Elmas Hanım hikâyesinin üstündeki etkisi hâlâ süregiden Deniz durur mu? Ufuk arabayı şu tıkalı caddeden bu yan sokağa, bu çukurlu, tümsekli sokaktan şu yola, bir o köprüye, bir bu köprüye sürerken tutar, köylerde, tarlalardaki delik deşik yazsonu karpuzlarını anlatır, hemen de sorar:

"Sence Elmas Hanım böyle birşeyi durup dururken bize niye anlattı? Düşün, su değil, kan nehirleri, gölleri!.."

"Kadıncağız hayatını böyle savunmuş işte!"

"Hah, araştırmana yepyeni bir örnek daha eklendi desene? Ee, neymiş bunun anlamı?" (Keşke, bunları böyle böyle nakledene pembe krizantemleri nerden çıkardığını da sormak aklına gelseydi. Fakat aklı şimdi Ufuk'tadır.)

"Bunun anlamı kedinin ulaşamadığı ciğere pis demesidir. Önden bilinemeyen dostluklar ortaya sevinçlerde değil, kederlerde, ölümlerde çıkmazlar mı tatlım?"

"O zaman, düşünelim bakalım; keyif kaçırmak da mı hayatı savunmaya giriyor kendi biçimiyle?"

"Öyle oluyor yavrucuğum, öyle! Elmas Hanım'lar falanlar, hayatın o kadar keyifli kazanıldığını kabule neden katlansınlar ki?"

İyi hoş da, Deniz'in sabrı tükenmeye başlamış herhalde: "Sahi nereye gidiyoruz biz? Neresi o ilginç yer Ufuk?"

Arabası kırmızı ışıkta uzun bir süre beklemese. Ufuk, lâfını o kadar uzun tutabilir miymiş şu ilginç yer üstüne?

"Elmas Hanım'ın öç alıcı kanlı-karpuzlu hikâyesinin hayatı savunmanın hangi bölümüne gireceğini herkes çözebilir, ama ben, şu hikâyeyi, araştırmanın hangi bölümüne sokacağımı bir türlü çözememekteyim. Zaten biz de şimdi onu çözmeye gitmekteyiz."

"Aa Ufuk, ben ise yemek yiyeceğiz sanıyordum!"

"Ee, ben nereye gidiyorum peki?"

Elbette gülüşeceklerdir. Keyiflerin yerlerine avdet zamanı artık gelmiştir. Alır Ufuk:

"Yemeklerini sık sık dışarda ve hep güzel, kalite yerlerde yiyen sevgili dostumuz Ziya var ya, o bana şöyle birşey anlattı. Hem de, 'Al sana, araştırman için değişik bir örnek!' diyerek. En sık gittiği yer, işte şimdi seni götürdüğüm lokantaymış Denizciğim. Dostumuz, bana anlattığı örneğe tanık olduğundan beri buraya daha da sık gider olmuş. Her gidişinde de hep aynı şeyi görmüş. Ne gibi aynı şeyi mi diyorsun? Sadece bir çift. Evet, olup olmuşu bir çift. Saçı başı, kılığı kıyafeti 'Güzel Zaman' çizgilerine tıpatıp uyan yaşlıca bir kadınla, üstünde İstanbuline çalan takım elbisesi, yandan ayrık saçları briyantinle yapıştırılmış, orta yaşın biraz üstündeki adam... Ziya onlara 'ana-oğul' diyormuş, ama birbirlerinin neyi olduklarını hâlâ anlayamamış. Zaten başta garsonlar, kapıda bekleyen siyah Mercury'nin ak eldivenli, siyah takımlı şoförü de bu konuda en küçük ipucu vermezlermiş. Asıl mesele burda da değil Denizciğim. Sorun şu ki, bu 'ana-oğul', hep o lokantaya, her akşam hep aynı saatte geliyor, hep aynı masaya oturuyor, hep aynı yemekleri ısmarlıyorlarmış. Sinema tarihinden çıkma bu siyah-beyaz üstüne Deniz ne demeli? Der ki: 'Aa, ne var bunu çözemeyecek? Ölen bir babanın, bir kocanın, ne bileyim işte, bir sevgilinin anısına böyle yapıyorlardır; kendilerini ölenin ölmediğine inandırıyorlardır belki...' "

"Yokolan her kimse, onun aynı yemeği hep aynı yerde, aynı saatte yediği ne malum? Hem, aklına gelen anlamda yapılan birşey, herkesin gözü önünde yapılmaz ki... Öleni hiç bilmeyenlerin kafasında nasıl bir hayat savunma biçimi şekillendirsin ki bu?" Şimdi Deniz'in kendi hayal ettiklerine bir savunma biçimi bulması gerekmez mi? Pırıltılı bakışları, muzip tebessümüyle mesela? Aynen: "Dur hele

Ufukçuğum, bakalım şu gizemli ilginç 'anne-oğul' bu akşam yine aynı yere, aynı saatte gelecek mi, yoksa sevgili Ziya, yeni araştırmana bir taş atıvermek için mi uydurdu bu masalı?"

"Öyle yapmışsa, incelemeci hayatını sana karşı o da böyle savunmaya kalkışmış demektir..." (Yaa, işte!)

"İnceliğine teşekkür ederim."

Eh artık, arabada öpüşmüşlerdir. Zaten Ziya 'masalı'nın ilginç çiftini keşfe gittikleri lokanta koruluğuna girmişlerdir bile... Nem, sis dağıldıkça gökte yıldızlar da tek tük pırıldamaya başlamasa olur mu? Bu arada Ufuk, "Hem bak, bu çift üstüne senin çözümlemene, yorumlama biçimine benzer çeşit çeşit düşünce gelişebilir" deyince, sevgilisiyle öpüşürken bile onun hep aynı araştırmada yüzüp durduğu akla gelebilirse, hayatı savunmalar torbası çıfıt çarşısı gibi karmakarışık bir hal alabilir. Anlatıcı böyle bir tehlike mi sezdi nedir, torbanın ağzını bağlamakta...

İşte geldiler artık, oradalar!

Karanlığın içinde bile pırıl pırıl, göze hemen çarpan, çok eski model yepyeni Mercury de oradadır; hem de yanıbaşında heykel gibi dikilen ak eldivenli, rugan ayakkabılı sürücüsüyle. Demek ki Ziya, o saatlerde koruluğun alacağı gizemli havaya kadar doğrulardan konuşmuştur. Yanından geçerlerken Deniz, sürücüye en sevimli merhaba tebessümlerinden birini göndermiştir, fakat yanıtsız kalınmıştır. Ufuk da, "Siz O'sunuz değil mi, içerdeki 'ana-oğul'un şoförü?" gibilerden birşeyler mırıldanmaya kalkışmışsa da, kendini Deniz'inkinden daha derin bir boşlukta süzülüp giderken bulmuştur. Kanat tak Ufuk! Kanat tak! Çabuk geçin, girin lokanta kapısından içeri... Yine Ziya'nın söylediğine göre, şehrin görünümü burdan, bu tepe üstünden olağanüstüymüş ve eğer korulukta yaprak-

ları hışırdatan akşam esintisinin eklediklerine de kulak verilirse, bu görünüm, çok güzel, çok soylu, çok anlamlı bir kadının incecik, geniş bir camın gerisinde hem gizli mütebessim, hem bu gizlenmiş tebessümün üstüne ılık gözyaşları dökülen bir yüzle hep öyle yapayalnız durmasına benzermiş...

İkisi oymalı masif tahta kapıdan içeri elele, sessiz mi sessiz süzüleceklerdir; anlatıcının dili hemen hemen tutulmuş olacaktır. Her şeye karşın, Deniz'in iç mimarlığı da, Ufuk'un insanbilimciliği de sayfalarının açılma zamanlarını kaçırmamak üzere alesta duruşlarından pek birşey eksiltmeyecektir ki, bunun ilk işareti de ılıman tonda bir fısıltıyla Deniz'den geliverir:

"Lütfen Ufukçuğum lütfen, bu olağanüstü görünümü eksiksiz kucaklayan bir masada oturalım. Çok farklı bir coğrafyaya göçecekmişiz de çekiniyormuşuz gibi yapmayalım... İçimde aylardır dolaşan isimsiz bir durumu sanırım nihayet adlandırdım. Kimbilir sevgilim, belki adsız 'ana-oğul'un da adıdır bu. Herhalde öyledir..."

"Sen neler sayıklıyorsun bir tanem, daha yemek bile yememiş, şarabını içmemişken?"

"Şehrin gözyaşları, diyorum."

"Hadi gel, telâşlanma. Önce, tam istediğin gibi bir masaya yerleşelim."

Deniz, bulduğunu unutuvermekten korkarcasına, "Şehrin gözyaşları... Şehrin gözyaşları..." diye fısıldamaktadır yine. "O güzel görünüm, varsalar şu 'ana-oğul', hepsi... Oymalı kapı, burdan elele geçişimiz, hepsi... Karga bulutları, yapı projeleri, Elmas Hanım'lar, Jacqueline'ler, hepsi..." (Biri, kulağı esintilerdeki anlatıcıya, "Gerilimin yağını fazla da yakmamak..." deyiverse mi acaba?)

Öyle ya, kulağa ve ruha değenlerle fazla yüzgöz olunmamalıdır.

Ufuk da, Deniz de bu yerin adını hiç işitmemiş değillerdir, fakat sıkıca bir protokol gerektirdiğini sanırlarmış; gelmeyi bu nedenle pek düşünmemişlermiş... Oysa işte, ağırbaşlı, şehrin görünümünü de gerçekten yumuşacık kucaklayan bir köşecik. Her tarafından bir görmüş geçirmişlik, hazmedilmiş bir lokanta kültürü akmakta, bütün fark da, gizem de burda yatmaktadır, o kadar...

O kadar, demekle olur mu? Hele yemeklerin tadına da bir bakılsın bakalım.

Şefgarsonun güngörmüş selâmıyla içeriye buyur edilmişlerdir. İkisi de merak ve heves dolu, güzel adımlarla ilerlemektedirler. Hele, Ziya'nın Ufuk'a ayrıntılarıyla naklettiği, anlatıp durduğu o siyah-beyaz film, şu gizli, gizemli ilginç çift merakı, elele ilerleyen Deniz'le Ufuk'un adım atışlarını ayrıca süslememiş olabilir mi efendim?

Kameriyeler, bakımlı, ender bitkiler, yeşillikler arasına ustalıkla yerleştirilmiş masaların hemen hepsi görünüme hâkim noktalarda. Böylece, Ufuk'un ilk gençliğine has evecenliği tutmuş, garsonların ilgisine hemen hiç aldırmadan Deniz'i bu masalardan birine doğru sürükleyivermiş, tüy gibi hafif ahşap iskemlelerden birini de sevgilisi için çekmeye koyulmuştur, ancaak... Dikkate alınmayan garsonlardan biri işte tam bu sıra omuzbaşında bitmiştir: "Sizi şöyle alabilir miyim efendim ya da beğendiğiniz bir başka masaya?" "Neden burası olmuyor?" deyip, huysuz, dik genç adamı oynamakta Ufuk da... Garson, hep aynı güngörmüş halli: "Burası önceden ayırtılmıştır da beyefendi..." Deniz ise, işte artık tam burada, ağzına vur, lokmasını al dedikleri kadınlardan olmadığını göstermeli, hele hele, kendisinin de birşeylerden haberli bulunduğu rolünü ifadan geri kalmamalı değil mi?

"Bu masayı ayırtanlar, oh ne âlâ, her akşam, hep aynı yerde yiyorlar öyle mi Bay Garson?" Yazık ki açık bir ya-

nıt alınamamış, pek incelikli, pek saygıdeğer bir biçimde başka bir masaya nakledilmişlerdir. İkisi de çok meraklı bir polisiye romanın yarısında kalakalmış gibi şaşkın şaşkın birbirlerine bakakalmışlardır. İyi de, büyük bir titizlikle önlerine bırakılan yemek listelerine de bakmalılar: polisiyelerine kavuşmuşçasına hemen atılır onlar da... "Limonata gibi" bir akşam havası, gökte yıldızlar ise birbirlerine çapkın selâmlar göndermekte. Açlık, merak, hayatları savunma biçimi: Listeler çabuk çabuk okunur incelenir... Bu arada yaprak fısıltıları da sürmekte, ancak gözün yemek listesinde dolaşa dolaşa seçtikleri kulağa değenleri hecelere, harflere bölüp parçalamakta, bütünlüğün yolunu kesmektedir. Yine de bütünlük heveslisi olduğu söylenegelmiş nakledenin bildirdiğine göre, yemek adlarıyla mideler arasındaki ilişki epey güçlüymüş.

"Denizciğim, bak, hele bak, başlangıç yiyecekleri, ağız tadımlığı kısmında menekşe yaprağında keçi peyniri ezmesi, diye yazıyor! Üstelik peynir çok hafif bir trüf yoluyla lezzetlendirilmiş..."

"Ne diyorsun Ufuk! Bak burda da kabak çiçeğine balık ezme dolması, diye bir giriş yemeği var, gördün mü? Acaba ne balığı ezmesi?.."

"Peki, esas yemek?"

"Giriş-çıkışlar ne olursa olsun, ben hayatımı, her iyi lokantada yaptığım gibi, yine taptaze balık ızgara ile yemyeşil, dipdiri bir salatadan yana koyarak savunacağım benim değerli araştırmacım."

"Ben de aynını istiyorum, fakat şu, menekşe yaprağına sarılı şeyin tadına da bir bakacağım doğrusu ve tabii serin, iyi, sek beyaz eşliğinde. Buna ne buyrulur sevgili içmimarım benim?"

Gözler de eller gibi daha bir yaşam dolu birleşmiş olmalıdır. Damaklarda incecik lezzetler, burun kanatlarını

neşelendiren nefis kokular... Hele garson siparişleri alırken. Ancak, Ziya diye bir dostun adı da boşuboşuna geçmemiş, onun anlattıklarına boşuboşuna dokunulmamıştır ki. Hayat ve hikâyesi: Her şeyin bir yeri, zamanı, bir geldisi, gittisi, kaldısı vardır:

İşte, işte!

Ufuk tam, "Demek başka katkılarla da lezzeti artırılmaya çalışılmış bu peynir ezmesi, hayatını ancak menekşe yaprağına sarılarak daha iyi savunabiliyor" diyecekken, şarabın, tadımlıkların peşisıra balıklar, salatalar beklenirken gelivermesin mi Deniz'in bu uyarısı:

"İşte, işte! İşte Ufuk, onlar! Ziya haklıymış: Sahiden de onlar! Ezmenin hayatı savunma biçimi incelemende hangi bölüme girecek, bilemem ama, biz bir yandan şarabımızı yudumlarken ve gökteki yıldızlardan bazıları arada bir senin gözlerinin ta içine düşüdüşüverirken, bu gizemli çiftle insan hayatına ait bir savunma biçiminin ardına takılabiliriz. Hele bir dönüp baksana. Belki de elle hiç dokunamadığım bir iç mekâna dokunabileceğim artık, şimdi. Belki de şehrin yapılarını, onların hayatlarını içiyle, dışıyla daha iyi savunabileceğim; uğraşıma bir ad, bir anlam verebileceğim. Hadi, bak onlara, ah canım, ne demek bu? Ne demeye geliyor onların hep aynı görünüm altında, hep aynı şeyi, hep aynı şehir akşamlarında yineleyip duruşları? Söyle bana, neyi savunuyor onlar?"

Ufuk, kadının 1920'leri düşündüren saç biçimini, siyah giysisi üstündeki beyaz elişi yakasını, bileklerine kadar inen manşetlerini görüyor. Adamın briyantinli, yandan ayrık saçlarını, kolalı dik gömlek yakasını, papyonla kravat arası bir yerlerdeki boyunbağını, elbise yakasına çok uygun takılmış minicik bir onur rozetini, birbirlerine çok doğal bir incelikle davranışlarını, çatal bıçak tutuşlarındaki farkı, çiftin arasındaki artık unutulmuş, bir zamanlar var-

ken pek güzel olduğu bilinen şiirsel akımı dahi seçebiliyor. Ama asıl, bunların biraraya gelişinde en küçük bir gülünçlüğün olmadığını... Anlatıcının ne kıssadan hisse, ne dokundurmalardan yorumlar çıkaramadığı nokta da bu noktaymış demek ki. Ne yapmalı acaba? Ufuk'la Deniz güzel güzel balıklarını yemeli, şaraplarını içmeliler, görüp seçtiklerini de hiç görmemiş mi olmalılar? "Ziya da Ziya'ymış haa!" deyip çıkmalılar mı işin içinden? Ancak Ufuk ansızın, "Göz, gördüğünü görmüştür. Deniz sezdiğini sezmiştir. Her bakış kendinin şaşısıdır, her sezgi, kendinin doğrusudur" deyivermez mi? Deniz de peçetesini kibar kibar katlayıp,

"Bence bu çift şehrin görünemeyen gözyaşlarıdır. Savundukları bunun anlamı işte" der.

Solukları genişlemiş mi? Kimbilir.

GÖZGÖZE

Gözyaşları damla damla düşüp duruyormuş yüreğinin üstüne.

Bir yandan bana kahve hazırlıyor, bir yandan duyarlığının sınırsızlığını daha nasıl anlatsa, diye kanıtlar, ipuçları, yollar yordamlar arayıp duruyor, sözcüklerden olma dil yetmezse mimiklerin, el kol hareketlerinin diline başvuruyordu. Bitmiş, bitmiş, nah şurasından vurulmuş!.. Sağ elini göğsünün sol yanına pat pat pat vuruyor. Öyle yaralanmış ki, oracıkta düşüp öleceğini sanmış. Çok şükür yaşıyor ve on yıl öncelerde bildiğimden daha iyi, dipdiri görünüyor. Kahve fincanı önümde, derken bir telâş, sıcak sandviçler geliyor, işaret diliyle yüreğinin yarasını anlatırken boş kalan elinin masaya güzel güzel dilimlenmiş çikolatalı pasta bıraktığını görüyorum. Bu kadar ikram, kendisine inanmamı istemesinden. Beni çok özlemiş olmasındandır diyemiyorum, çünkü on yıl öncesinde de sadece birer tanıştık biz. Yabancı bir ülkede, yabancı bir işyerinin odalarından odalarına geçişlerde rastlaşır, iki kişilik bir gettonun üyeleri olarak birbirimize zorunlu selâmlar verir, aslı faslı bulunmayan yakın ilgi gösterilerinde bulunurduk:

Aa, siz miydiniz? Bugün nasılsınız bakayım? Ah, sizi gördüğüme yine nasıl sevindim bir bilseniz! Ay, hasta mısınız yoksa, yüzünüz bana biraz solgun göründü de!.. Hay Allah, söyler misiniz, bunlar kuşüzümüne ne diyorlardı?..

Çalışma yeri, uluslararası mutfak kültürüyle ilgili bir yerdi. Bu kültürün bir çeşit yayın, tanıtım merkeziydi demek daha doğru ya, mutfak kültürü sıfırlarda dolanan benim orada bulunmamın nedeni, yayınların fotoğrafla, grafiklerle 'beslenmesi' gereği...

Neyse ne işte, bu tanışımla yıllar sonra beş yıldızlı bir otelin lobisinde karşılaşıvermek, hikâyemizin olmazsa olmaz önemli bir noktasıdır. Uluslararası turistlerle dolup taşan otelin yemek listelerinden sorumlu olduğu gibi, burada değişik mutfaklardan haftalar, şölenler falan da düzenliyormuş. Hayat bu: Yürekler kanar, benizler solar, ağızlara lâyık tatlar aranışı ise hep sürer; damak, bu aranış hep sürsün ister. Yoksa, "gözyaşlarım yüreğimin üstüne damla damla düşüp duruyordu" dedikten sonra ne diye çeşitli kurabiyeler, pastalar, sıcaklar, soğuklar, peynirliler, etliler, cevizliler, fındıklılar, yumuşaklar, gevrekler, limonlu, portakallı, çilekli, ananaslılar, tarçınlı ve sakızlılar ikram edilip durulsun bir fincanlık kahve buluşması için? Ona otelin lobisinde rastladığım zaman, "Ah, yeniden görüşebilmek ne güzel!" demişti. Tıpkı yıllar önce 'gettomuz'da yaptığı gibi. "Ama, şimdi artık ülkedeyiz diye sizi bırakmayacağım. Evim şuracıkta; ben de çıkıyordum. Hadi, bana bir kahve içmeye geleceksiniz!" diyor, başka da birşey işitmek bile istemiyordu. Çook uzak bir ülke mutfağından yepyeni lezzetleri denemiş de, onları ille tattıracakmış. Hem, artık birine söylemeliymiş; yüreği kan ağlıyormuş. Şaşkınlığını, isyanını biriyle paylaşmazsa, çat diye çatlayıp gidebilirmiş. Zaten, daha kahveyi koştururken patlayıvermişti. Giderek dökülüp saçılması, duyarlıktaki derinliğini, vicdan sesinin yüksekliğini işaret diliyle de kanıtlamaya çalışması bu ilk adımdan sonra oluyor, ilk adımda ortaya dökülen sorun, yanyana geldiğinde ortalığı yerinden oynatıveren iki sözcükten çıkıyor: Gözgöze ve gelmek. Gözgöze gelmek...

Ağız tadı uzmanımız belki yeni denediği kurabiyenin lezzetine bu 'gözgöze gelmek'ten ötürü bakılamadığı için bu kadar yaralı, yıkkın... Öyle ya, diyordu ki: "Bir pundu-na getirip, zamanı doğru seçip, müşterilere şu tatlıyı nasıl buldunuz, bu çorbayı sevdiniz mi gibi sorular sorarım, bu-nu mesleğimin bir parçası sayıyorum. Ama keşke o kadına hiç sormasaymışım! Baktım, kasada ödemeyi yapıyorlar, yanındaki erkek işlemin tamam olmasını beklerken öyle sakin, hanım hanımcık görünen halinden etkilenip o kadı-na yaklaşıverdim. "Acaba bu sabah kahvaltıda verilen ku-rabiyeyi nasıl buldunuz, beğendiniz mi?" Yüzüme baktı, hafifçe bir gülümseyip, "Tanımadığım bir adamla gözgöze geldim; kurabiyeleri tadamadım. Yenemezdi..." diye yanıt-lamasın mı beni. Hiç böyle kadın gördünüz mü? İsyan ha-lindeyim canım! İnsan, bilmediği, tanımadığı elin adamıy-la nasıl gözgöze gelebilirmiş, öyle bakışıp kalabilirmiş? Kurabiyelerini dahi unutacak kadar, düşünün artık!.. Oy-sa ben, içimden, şu kadın ağzının tadını bilen birine benzi-yor, demiştim. Keşke hiç sormasaydım. Gözünün erkekler-de olduğunu ne bilirim? Üstelik de yanında, kendisini elüstünde tuttuğu besbelli, kibar bir adam varken...

Bu arada önüme tarçınlı kurabiyeler konuyor, bunu bademli çörekler, onu da bir çeşit likörü havi pasta izliyor. Lezzet ustasının, "Bunu nasıl buldunuz? Pişme derecesi iyi değil mi? Pasta için evde yaptığım bir likörü kullandım. Ağacından henüz koparılmış mandalina kabuğu ile yapı-yorum. Nasıl, sevdiniz mi?" sorularına birer yanıt bul-makta öylesine zorlanıyorum ki... Sürdürüyor: "O sabah kahvaltılara eklediğim kurabiyelerimde ardıç esansı dene-miştim; büyüleyici bir lezzet. Bir koku! Fakat kadın dur-muş, camdan bakıyor, bir adamla gözgöze geldiğini söylü-yor, tasavvur edin artık! Bense şunca yıldır kadınları dü-rüst, hassas varlıklar diye bilmişim. Buyrun bakalım.

Aa, durun, niye kalkıyorsunuz? Kadın böyle yanıtladı beni diye; daha yanındaki kibar erkeği bile anlatamadım size. Hani biz yurtdışındayken de öyleydi; erkeklerden yana pek şansım olmadı. Hoş ben de bunun üstünde fazlaca durmadım. Tabii, o efendiden adamla da öyle gözgöze falan gelmedim. Bakışıp kalmadık. Fakat kadın nasıl oluyor da lüks bir otelin en üst katlarındaki en şık odasında, camın önünde mükellef bir kahvaltı masasında, yanıbaşında kendi erkeği varken hiç tanımadığı bir adamla gözgöze gelebiliyor; bu adamlar nerden çıkıyorlar, kahvaltının ek lezzetlerinden, güzel esintilerinden biri gibi, hem de oda camının önünde, nerdeyse el sallayarak beliriveriyorlar, sipariş üstüne mi geliyorlar, ne oluyor? Gelin de anlayın..."

Midem altüst, evime dönmek zorundayım, kahvaltıda camın gerisindeki bir adamla gözgöze gelen kadına bir yüz, bir tip biçemiyorum; ele geçmişken, deyip objektifimi lezzet uzmanına ayarlı tutmayı sürdürebilecek kadar da iştahlı değilim. Gitmeliyim. Peki, kadının yanındaki efendiden adam neyin nesiymiş? Ötekisi üst katlarda bir odanın camında ne arıyormuş? Mükellef kahvaltı masasında, çiçekler, özel kurabiyelerin yanında bir şampanya şişesi de var mıymış? Kadın ne giyiyormuş? Sabahlıksa ipekten mi, kadifeden mi? Hava açık mıymış, yağmurlu, fırtınalı mı? Gözgöze gelişin sonu ne olmuş? İşin içine bir otelin lobisinde bir lezzet uzmanıyla rastlaşma girmeseymiş bütün bu sorular olacak mıymış? Ya evdeki kahve faslının ortaya attığı ipuçları da böyle dolaştıkça dolaşır mıymış? Kadının her yana çekilebilen gülümsemesini, yanındaki erkeğin bir içe çekiliş izlenimi veren duruşunu nasıl açıklamalı?

Bu kadar çok soru bir buluşa yolaçabilir pekâlâ.

Hemen fırladım. Evime bir yolcu vapuruyla dönmeyi, sakin sakin hayaller kurmayı düşündüm ama, az önce çıktığım beş yıldızlı otelin önüne dek hızlı hızlı yürüdüm; başımı kaldırıp gökdelenin ön yüzünü, yan yüzünü gözlerim-

le şöyle bir taradım. Bir yandan da içimden, sorular yaratan durumların, yerlerin, nesnelerin, hattâ 'kurabiyelerin' fotoğraflarını titreşimleriyle, kokuları, lezzetleriyle bir bir çeker, sonra bunları şöyle, bir de böyle dizer, karıştırır, sonra yeniden sıralar, yeniden karıştırır, "Evreka!" diyene kadar dizip bozarsan lobideki rastlaşmaya bir değer biçersin belki, diye geçiriyordum. Tam bu sırada ne göreyim? Otelin yan cephesinde, en üst kattan orta ve alt katlara, sonra bu katlardan en üst katlara inip çıkan bir lift. Lift platformunda güçlü kuvvetli bir adam; yanında kova, fırça... Lift her katta, pencere önlerinde bir süre kalıyor, adam o camı siliyor, sonra yana geçiyor, onu da siliyor. Öyle ya, sildiği camlardan birinin perdesi açık bırakılmışsa o da içerisini olduğu gibi görebiliyordur. Şimdi öğle sonrası, ama diyelim ki liftle cam silme işi sabah başlamıştır. Hava hâlâ çok soğuktur, hele en üst katlara yaklaşırken soğuk soğuk esen rüzgâr büsbütün yıpratıcıdır, ama genç adam o sabah bu üst kat camlarını silmek zorundadır: Devam, devam. Hadi devam. Durma, ötekine geç.

İşte, işte! Lift platformu, üstünde dikilenle yan üst katlardaki camların önünde dolaşımını oldukça çabuk tamamlamış, hemen de seçilebilen bir süzülüşle ön cephedeki geniş camların önlerine kaymıştır. Yanyana üç adet vitrin camı. Soğuk rüzgâr cam silicinin üstündeki rüzgârlığın içine içine dolmakta, incecik rüzgârlık üflenen balon benzeri şiştikçe şişmektedir. Uçup gitmesin de!.. Belli ki adamcağız pek üşüyor. Şiddetli esinti, kovaya dalıp çıkan fırçanın sularını da eline yüzüne çarpıp durmaktadır... Şehir manzarasına egemen üç geniş camdan ikisi elden gelen ivedilikle silinip geçildi. Lift, oralarda hemen hiç oyalanmamıştır. Artık, çaresiz, üçüncüye kayılmış ve işte orada öylece kalınmıştır. Fırça, bez, sprey, hepsi de bir süre yerli yerinde... Liftin platformunu tek mülkü saymış gökdelen, cam silicisinin kendisi de öyle. Orada durmakta.

Demek, bütün güzel görünümü kucaklayıp içeri taşıyan pencere camının perdesi açık bırakılmış odası bu odadır. Camın hemen önünde, kuşkusuz şu geniş, yuvarlak kahvaltı masası. Üstünde mis gibi çiçekler, lezzet uzmanının enfes kurabiyeleri, sıcacık çeşit çeşit çörekleri... Şampanya şişesi de var mıymış? O kadarı bilinemiyor, fakat masada sadeliği, alçakgönüllülüğü ile büsbütün zengin görünen otuz beş yaşlarında bir kadınla ona tatlı tatlı gülümseyen kırklarında bir adamın karşılıklı oturdukları çok açıktır. Adamın duştan yeni çıkmış bir hali mi varmış? Olabilir, saçlar henüz ıslaktır; omuzlarına pamukludan ağırbaşlı bir pijama ceketi bırakılmış gibidir. Kadın, boynu bağrı açıkta bırakan satenden kaygan bir sabahlık içinde mi? Aa, hayır; onun üstünde de iç açan mavilikte, yine pamuklu bir eşofman olmalıdır. Masa koltuklarına rahatça yaslanmışlardır; yanlarındaki sehpada birçok gazete, dergi var, açıp açıp bakıyorlar. Arada bir iki şey konuşuyor, sonra yine kahvaltılarına dönüyorlardır. İçtikleri nefis demlenmiş, fincanlarda dumanı tüten sahici bir çay. Sakın bu da lezzet uzmanının marifetlerinden biri olmasın? Neden olmasın ki? Hayatta her şey olabilir. Bakın, bakın, lift hâlâ aynı camın önünde oyalanıp durmakta. Rüzgâr da gittikçe daha soğuyordur çünkü gökdelen camı silicisinin ağzından çıkan buharlar camın dış yanını buğulamakta, iç yanındaki ılıklık, rahatlık, bolluk da gözünde gittikçe artmakta, büyümektedir. Masadaki kadının başını şöyle bir çevirince dışardaki cam siliciyle birden gözgöze geldiği ân, mis gibi çörekle tepeleme dolu bir tabağı karşısındaki adama uzattığı ândır; kadın, eli havada bir süre öyle kalakalmıştır.

İyi bir objektif yalnız biçimleri, ışıkları, gölgeleri, renkleri değil, sesleri, hattâ sözleri bile kaydedebilir, derler. Suçüstü yakalanmış gibi çörek tabağı ile eli havada kalıve-

ren, tabağı usulca bir yana bırakan kadının kendisine sevgiyle, sevecenlikle bakan efendiden adama:

"Ah ağabey, bu havada ta buralarda çalışıp duran adamla gözgöze geliverdik. Ne yapacağımı şaşırdım!" benzeri bir şey söylediği sanılmaktadır. Cam silicisi de, gözgöze gelmenin etkilerini içinde kabaran bir kıskançlıkla silmeye çalışmakta, liftini cangıl cungul aşağı katlara doğru kaydırmaktadır. Kaydırıyor işte, görebiliyoruz.

Anlaşıldığı üzre, adamla kadın ne karıkoca, ne kaçak bir buluşmanın kahramanları falan; kardeşmişler meğer! Ağabey kırklarında, kız kardeş otuz-otuz beşlerinde görünen iki kardeş... Öyle, aman aman çok varlıklı da sayılmazlar. Beş yıldızlı otelde bir gece kalmaları, birlikte büyükçe bir kahvaltı masasına oturmaları ise, -ki böylesi zenginini de hemen hiç beklememişlerdir- en sadesinden bir hayatı savunma biçimidir. Bir kere, bu iki kardeşin birbirlerinden başka kimseleri yoktur. Sevenleri pek çoktur ama, onların da ağabeyin aylardır cezaevinde tutuluşuna karşı yapabilecekleri birşeyleri yoktur. Yapılabilecek en iyi şey kızkardeşin akıl edebildiği bir köşeye kaydedilebilir belki de...

Kızkardeş, ağabeyinin tutuklu kaldığı cezaevi kentinde değil, başka bir kentte çalışmakta; evi de orada bulunmaktadır, diyebilirim. Bir görüş gününde ağabeyinin aylarca tutuklu kaldıktan sonra, şu gün, şu saatten başlayarak bir gece için izinli sayılacağını öğrenmiştir. Ertesi gün akşam saatinde aynı cezaevinde hazır ve nâzır bulunması koşuluyla... Bundan önceki görüş günlerinden birinde kızkardeş, "Ağabeyciğim, en çok ne özledin, en fazla ne istersin? Sana ne getireyim? Ne olur bir şey iste benden!" diye ısrar ettiğinde sevdiği ağabeyi, "Şöyle tertemiz, güzel bir masanın başında seninle uzun uzun bir kahvaltı etmek; tıpkı çocukluğumuzdaki gibi" dememiş midir? İyi de, bu

akıllı uslu, efendiden adamın suçu neymiş ki öyle aylarca tutuklu kalıyor? Onun suçu düşünmek, düşündüklerini de sözle, yazıyla açığa vurmakmış. Sık işlediği izlek, varlıkları üreticiliklerine değil de, savaşçı, öldürgen silahlara bağlı kişiler, topluluk ve kuruluşlar yerine, üretimleriyle, barış, kardeşlik ortasında insan hayatlarını savunup sürdürmeye hizmet eden kişi, topluluk ve kuruluşların en az gözlerimiz kadar korunup gözetilmesi izleği olarak bilinmektedir.

Kızkardeş, ağabeyin yirmi dört saatliğine izinli çıkma saati gelmeden, küçük kazancından artırabildiği parasından yeterli olabilecek kadarını cebine koyduğu gibi beş yıldızlı otele koşmuş, en üst kattaki bu geniş manzaralı, güzel sabah kahvaltılı odayı bir geceliğine ayırtmış, ağabeyi şaşkın şaşkın içeri girdiğinde, "Kızım, bu ne böyle? Ne yaptın sen?" deyince de tatlı tatlı gülümseyip, "Hele güzel güzel yıkan, rahat rahat uyu, sabah olunca göreceksin, hakları haksız yere elinden alınmış değerli ağabeyciğim benim" deyivermiştir. Böyle olmuş olabileceği tahmin edilebilmekte... Hattâ, sabahleyin kızkardeşiyle yanyana, çocukluklarındaki gibi tertemiz bir kahvaltı masasına oturduklarında, birkaç saat sonra bitiverecek bu hayatı savunma biçiminde gözü kalan cam silicisi ile kızkardeşin bir ân gözgöze gelebileceği hiç mi hiç tahmin edilememiştir.

Gökdelenin cam silicisi liftini öfkeyle alt katlara doğru indirip götürüyordu ya, giderken rüzgâra, ayaz havaya karşı, hemen hemen yüksek sesle, "Oh, ne hayatlar var yahu! Yangelmişler yığınla yiyeceğin içeceğin başına, ne rahat! Kadınla gözgöze geldiğimizde o camı kırmalı, şu fırçayla o masaya vurmalı, vurmalı, her şeylerini darmaduman etmeliydim!.." diye söyleniyormuş. Aynı zamanda ağabey, kendisine güzellikler armağan etmeyi çok istemiş kızkardeşini kucaklamakta: "Sağol. Ama cam silicisine bir kahvaltı borcumuz var."

ASRİ ZAMANLAR KİLİMİ

KİLİM. Farsça, gilim: Daha çok yaygı olarak kullanılan havsız, atkı yüzlü ve desenli bir kirkitli dokuma türü.
KİRKİT: Dokuma tezgâhlarında halı, kilim, çul, çuval vb. dokurken düğümleri sıkıştırmada ve atkıyı çözgü ipliklerinin arasına yerleştirmede kullanılan bir tür küçük tarak. Kilim, yatay dikey ya da gelişmiş dikey tezgâhlarda dokunur. Atkı ve çözgüsü yün ya da atkısı, çözgüsü pamuk ipliğindendir. Dokumanın boyunca önlü arkalı çift sıra halinde gerilen çözgü ipliklerinin arasından bir ön ve bir arkadan geçen atkı iplikleri, çözgü ipliklerini tümüyle örter. Desenler, dokuma tekniğinde sağladığı kolaylık nedeniyle genellikle geometriktir. Desenlerin bulunduğu belirli alanlarda renkli bir atkı, çözgülerin alt ve üstünden geçerek bir başka rengin sınırına değin gider ve buradan geri döner. Böylece aynı renklerdeki atkılar kendi desen alanlarındaki çözgülerin arasından geçerek birer motif oluştururlar. (...)

(Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi'nden)

Çift sıra çözgü: Dün ve dün. Yeniden: Dün ve dün.
Bir arka: Dün. Bir ön: Bugün.

Bir arka: At. Bir ön: Araba. Yeniden: At, araba: At, araba.

Bir taka. Bir yat. Yeniden: Bir taka, bir yat.

Arka: At. Ön: Mazot. Yeniden: At, mazot.

Önarka, ön-arka: Araba ve araba. Yat ve yat. Göz ve gözcü.

Yeniden: Göz ve gözcü. Gözükapalı ve gözüaçık. Bir kere daha:

Gözükapalı ve gözüaçık.

Şimdi: Yokluk ve bolluk. Hiçlik ve çokluk.

İki kere daha: Yokluk ve bolluk. Hiçlik ve çokluk.

Eziklik ve yırtıklık. Kirlilik ve temizlik.

Bir kere: Deniz. Bir kere manolya. Bir kirlilik, bir temizlik.

Sonra, dört sıra: Kirlilik, bir sıra temizlik. Bir kere: Doğa.

Bir kere: Deniz. İkişer kereden dört sıra: Şık hırtlık.

Bir sıra alt: Eziklik. İki sıra ön: Yırtıklık. Bir alt: Eziklik.

İki ön: Yırtıklık. Bir kere daha: Hırtlık. Üç sıra ön: Yırtıklık.

–Bir sıra alt: Eziklik.

Dön geri: Bir alt, yokluk, iki üst çokluk. Bir alt, hiçlik, bir ön: çokluk.

Dilsizlik ve konuşkanlık. Nefret ve tutku. Gözyaşı ve tebessüm.

Aşk ve cinayet. Dinginlik ve taşkınlık. Yeniden, iki kere: Dinginlik ve taşkınlık. Dön geri: Bir alt, dinginlik, iki ön: Taşkınlık.

Yeniden: Bir alt, dinginlik. İki ön: Taşkınlık.

Bir kuş ötüşüne sekiz atkı korna sesi.

Yeniden: Bir kuş sesine sekiz atkı korna sesi.

Yineleme: Hiçlik ve çokluk. Eziklik ve yırtıklık. Yokluk ve bolluk.

Geri dönüş: Bir sıra deniz, iki sıra çöplük.

İkinci geri dönüş: Bir sıra deniz, iki sıra çöplük.

Sessizlik ve gürültü. Sessizlik ve gürültü.

Dört kere ön: Sık hırtlık. Bir kere alt: Sessizlik. Dört kere ön:

Gürültü. Bir kere alt: Erguvân.

Tersi ve yüzü: Erguvân ve gürültü. Erguvân ve gürültü.

Geri dönüş: Hiçlik ve çokluk. Bir kere doğa. İki kere çöplük.

Üç kere taşkınlık. Bir kere tutku. İki kere cinayet. Bir eziklik, bir yırtıklık.

İkişer kereden dört sıra: Dilsizlik ve konuşkanlık. Eziklik ve yırtıklık. Dinginlik ve taşkınlık. Su ve ateş.

Tersi, su. Yüzü ateş. Bir kere daha: Su ve ateş. Bir kere keder, bir kere neşe.

Tersi ve yüzü: Ölüm ve hayat. Yeniden: Su ve ateş. Ölüm ve hayat.

Bir, keder, iki neşe. Yeniden: Bir keder, iki neşe.

Neşe ve kurşun. Su ve ateş. Hayat ve ölüm. Bir kere daha:

Hiçlik.

Bir kere daha: Çokluk.

İkişerden dört: Şık hırtlık. Dilsizlik ve konuşkanlık. Dinginlik ve taşkınlık. Sonra, bir sıra: Su. İki sıra: Ateş. Yeniden: Keder ve neşe. Ölüm ve hayat.

Geri dönüş: Bir sıra doğa. Bir sıra kuş sesi, üç sıra çöplük.

İki sıra: Hiçlik ve çokluk. Bir kere: Dün ve bugün. Bir kere: Bugün ve dün. Yeniden: Dün ve dün. Dün ve bugün. Kıyı atkısı. Dön geri: At ve araba. At ve mazot. Araba ve araba.

Göz ve gözcü. Bir sıra göz. Üç sıra, gözcü. İki kere: Eziklik ve yırtıklık. Bir kere: Dün. Bir kere: Dün ve bugün. (Devam...)

Hepsi en uçta.
En keskin çizgiler, en çarpıcı renkler.
Ender olarak, zaman solgunu değil, hıyanet solgunu gölgeler:
Pastel alanlar.
Labirentler: Küt, kısa.
Baklavalar: Fazla baklava.
Ara çatkıları: Çatlak çimento.
Çatal atmalar: Tozlar, dumanlar.
Gözler, gözenekler: Ring vapurları, balık kokuları.
Kıyı suyu: Petler...
Göbek süsü: Çöpler.
Bağlama atkıları: Sap, saman.
Atkı uçları: Gürz, topuz.
Gizli süsler: Manolya, ıhlamur. (Alt atkı.)

Makine dokuması, asri zamanlar kilimi.
İplik evsafı: Yüzde seksen iki: Orlon. Yüzde on beş: Viscose.
Yüzde iki: Pamuk. Yüzde bir: Yün.
Dokunuş: Yatay dikey.
Kirkit: Melamin.

(...) Yeniden birçok kere: Hiçlik ve çokluk
Dün ve dün. Dün ve bugün. Ölüm ve hayat.

TANRI'NIN SONUNCU TEBLİĞİ

Bir akşam evime toplu taşıma aracıyla döndüm. Bitkindim. Salt bedenim değil, ruhum da isyan halindeydi. Taşıtın sürücüsü, tüm insan kardeşlerine karşı kin, nefret dolu görünüyordu; otobüsü öyle sürüyordu ki, bizler çamaşır makinesine doldurulmuş kirli çamaşırlardan başka birşey değildik; ileri geri sarsılıyor, birbirimizin üstüne devriliyorduk.

Direksiyon kullanmayı sevmem. Ama o akşam gaddar sürücüyü yerinden atıp, oraya kendim oturmak istedim. Çevreme gözatarak otobüs içi bir devrimi nasıl gerçekleştirebileceğimi bulmaya çalıştım. Yolculardan beni destekleyecek kaç kişi çıkardı acaba? Hepsi de sürücünün çılgınlığından ürkmüş, sus pus oturuyor. Bir halk otobüsünü benim daha iyi sürebileceğimi nereden bilsinler? Hem, delirtici bir trafik keşmekeşinin kolgezdiği şu ortamda benim de hoyratlaşmayacağım, hep tetikte, hep aynı iki nokta arasında gide gele benim de canilik belirtileri göstermeyeceğim nereden belli?

İçimiz dışımıza gire çıka hâlâ gidiyoruz. Başımız gözümüz sürücüye emanet...

Kendimi eve dar attım. Eşikte ayağıma birşey takıldı. Eğilip aldım: Bu, acele posta servisiyle gönderilmiş bir çağrı kartıydı. Benim gibi, dinsel inanç yönünden sıfır nokta-

da olabilirsiniz, ama bu çağrı kartından yansıyan dayanıklılık, görmüş geçirmişlik havası nedeniyle kutsal birşey karşısında olduğunuz duygusuna kapılmazlık edemezsiniz.

Kartın dokusu, desenleri olağanüstüydü. Kaligrafi de. Sanki tüm zamanlara ait bütün yazı biçimlerinin bir bileşkesi:

Bugünü yarına bağlayan geceyarısında toplanacak Olağanüstü Kutsal Kongre'ye haberci olarak çağrılı bulunuyorsunuz. Özel bir servis, toplantının başlamasından önce sizi şimdi bulunduğunuz yerden alarak Kongre salonuna getirecektir. Belirlenen zamanda hazır durumda beklemenizi, Kutsal Kongre'den tekrar yerinize dönene kadar hayatınızın güven altında bulunacağını bildiririm.

(İmza) TANRI

Altta ise şu not: *Kıyafet mecburidir.*

Çağrının tonuna bakılırsa, Kongre'ye katılmama hakkım yok. Acaba ölüm müydü bu, ona bir çağrı mıydı? Ben niye seçilmiştim? Kıyafet mecburiyetiyle ne denmek isteniyordu? Tanrı bizden yine ne istiyor? İnsanları doğanın karşısında, eza ve cefa yollarında sürekli sınaması yetmiyor mu? Huzuruna 'uhrevi kılıklarla' çıkmamızı buyuruyor olabilir. Fakat ben Cumhuriyet içine doğdum; din dışı, akıl içi bir yaşama biçimi edindim. On üç yüzyıldır kadınlara Kur'an makasıyla biçilen çarşaf ve peçeden uzak kaldım. Muhammet öncesi Medine kadını gibi elim yüzüm açık gezerim. Erkeğimin iki adım gerisinden yürüyemeyecek, beş vakit namaz kılamayacak, işimi Allah'a havale edip bekleyemeyecek kadar zamanın ardından koşmaktayım. Peki, başka çağrılılar yok mu? Onlar ne giyecekler

acaba? Mesela Hıristiyanlar rahip, rahibe kılıklarında mı gelecekler? Muhammet kılıklıların cep telefonları olacak mı yine!

Eğer Tanrı kadın olsaydı, bu giyim kuşam meselesini böyle belirsiz bırakmaz, ayrıntılarıyla açıklardı. Ayrıca, çağrılılara karşı daha sıcak bir üslûp kullanırdı; ordu bildirisi gibi bir ton estirmezdi.

Tahminim gibi, çağrıldığım yere gitmeme özgürlüğüm yokmuş. Geceyarısına beş kala Tanrı'nın taşıma servisi camıma dokunduğu ânda her şey olup bitti; pencerem bir tıkırtıyla ardına kadar açıldı ve ben içeri dolan esintiyle kendimi gökdelen tarzı bir yapının rufunda buldum.

Uluslararası otel zincirlerinden birinin İstanbul halkası olabilirdi burası. Milano ya da Strasbourg katedrallerinden birinin tepesinde, Selimiye Camisi'nin minarelerinden birinde, Katmandu'daki Talecu Bhavani Tapınağı'nın en üst katında da olabilirdik. Yani, yüseklerdeydik. Buraya cennet denemezdi, cehennemde de değildik. Araf'ta duran ruhlar mıydık peki?

'Biz' diyorum, çünkü götürüldüğümüz yerde elli-altmış kişi kadar vardık. Her renkten, tipten, her kılık ve kafadan birer ikişer insan örneği. Yine de ya eksik, ya fazlaydık.

Kimimiz blucinliydik. Birkaç kişi kaptan, kovboy, bazıları rahip, rahibe kılıklarındaydı. Herhalde bazı insanların her fırsat için hazırda bekleyen kıyafetleri, aksesuvarları vardı. Tam beş adet Amazon göze çarpıyordu. Metallerden bir çift genç, iki transparan siyah giysili, birkaç da çarşaflı peçeli kadın. Humeyni sarığı sarınmış iki adam, walkman'li bir haham, Shrine rahibelerine benzeyen biri... Ama Artemis'le Apollon'u andıran iki kişi benim en fazla ilgimi çekenler oldu. Dişi ve erkek bu ikiz kardeşlerden biri ötekinin aynadaki yansısı izlenimini veriyordu, ancak,

aynadakinin Artemis mi, Apollon mu olduğu anlaşılamıyordu. İkisi arasındaki uyumlu bütünlük bana her zaman bir uçtan bale danslarını, öte yandan Orlando'yu düşündürmüştür. Hani şu, Kraliçe Elisabeth döneminden bugüne kadar dört yüz yıldır yaşadığı söylenen, savaşa karşı hep isteksiz davrandığı için, bir sabah uyandığında kendisini kadın olarak bulan, bundan da hiç telâşlanmayıp, "Ben yine aynı kimseyim, sadece cinsiyetim değişti" diye sevimli sevimli gülümseyen soylu genci. Aramızda değildi. Demek Tanrı, çağrılılar listesini hazırlarken yelpazesini o kadar da geniş tutmamıştı!

Hepimiz tütsülerle dumanlanmış olacağı yerde, serpme kır çiçekleriyle donatılmış bir salona alındık. Ortalıkta bir panel ya da defileye benzer bir gösteri izleyeceğimiz havası esiyordu.

Karşımızda, bir yükseltide yanyana dört kadın duruyordu. Spor salonlarına gittikleri zamanlardaki gibiydiler. Üstlerinde 'body'leri vardı. Onları birbirinden ayıran, göğüslerine marka adları gibi yazılmış adlarıyla kulaklarındaki küpelerdi. Adlar, soldan sağa, Dahlia, Sarah, Maria ve Laila (Leylâ) diye gidiyordu. Halka, altı köşeli yıldız, haç ve hilâl biçimi küpeleriyle durmuş, birinin kongre açılışını yapmasını bekliyor gibiydiler.

Çok geçmeden onlardan bir basamak alttaki yükseltiye TV haber spikerlerine benzeyen bir bey çıktı. Bildiri ya da rapora benzeyen birşey okumaya başladı. Bu, *Tanrı'nın Sonuncu Tebliği* imiş. Tebliğin sadece özetini verebiliyorum:

Tanrı ilkin bizlere hoşgeldiniz diyor, son büyük yersarsıntısı, sel baskınları, otel yangını ve yeniden hortlayan ırk-din-milliyet kavgaları sırasında hayatlarını kaybetmiş tüm insan kardeşlerimiz için üzüntülerini bildiriyor, bizlere geniş ve dirençli yürekler vaadediyordu.

Kendisi, insanlığın çoktandır dünyasındaki kargaşayı bir düzene soksunlar, biri ötekinin tamamlayıcısı olsun diye yeryüzüne peyderpey elçisi ve habercisi sıfatıyla başpeygamberler atamıştı. Davut, Musa, İsa ve Muhammet gibi kitap sahibi resuller. Akıllarına ve becerilerine güvenerek erkek cinsinden seçtiği bu peygamberler, adil bir dünya kuracaklardı. Ama onlar, ortalıkta bir ikinci elçi belirir belirmez sen üstün-ben üstün kavgası yaratmışlar, insan insanı aslanların önüne atmış, diri diri ateşlerde yakmış, haçlı seferleri düzenlemiş, nihayet 'ben ve öteki' kıyımlarına, taşra oteli cinayetine kadar varan inanç kavgaları olmuştu. Üstelik artık herkes kendi başına buyruk bir hale gelmişti. Her köşede kendi kendini peygamber, mesih, halife ilân edenler boygöstermeye başlamıştı. (Tebliğin bu noktasında sahnedeki kadınlardan biri dayanamayıp, "Ne olacak, erkek peygamber milleti!" diye bir tepki verdi. Hamam bohçasına benzeyen bir başka kadın da "Cehennemlik!" diye homurdandı.)

Tanrı, tebliğinde ayrıca, yeni bir kaosun eşiğine gelindiğini, kutsal nefesiyle ta derûnundan üfleyip yarattığı evrenin böyle hoyratlıklara sahne olmasına göz yummayacağını bildiriyordu. İnsanlık tarihi başladığı noktaya döndü dönecek haldeydi. Kendisi duruma Tanrısal çözüm yolları düşünürken sayısız kadın kapısını aşındırmaya başlamıştı. Milyonlarca imzalı dilekçeler göndermişler. Huzura kabul talep ediyorlarmış; sonuçta onları dinlemeye karar vermiş.

Kadınlar özetle dünyayı erkek peygamberlerin kirli, yırtık, delik bir hale getirdiğini söyleyip, hayatın düzenini bir kere de kendi cinslerinden peygamberlere bırakmasını istemişler Tanrı'dan. Sözcü kadınlardan biri, kendilerinin de denenme haklarının bulunduğundan sözaçmış. Bir başkası, doğuran kadının öldüren kadın olamayacağını sa-

vunmuş. Erkek gibi doğurulan olmadıklarından, eksiklik duygusu taşımadıklarını, adale şişirip şiddete başvurma gereği duymayacaklarını belirtmiş. Kendisi de o zaman bu kadınlara içlerindeki Jeanne d'Arc ruhunu ret mi ettiklerini sormuş. Kadınların çoğu, "Aman Tanrı Hazretleri, bu bir mecburiyetti, savunu kaçınılmazdı. Erkek peygamberler ve onların ardındakiler dara düştükleri yerde zora başvurmadılar mı? Hele Muhammet, din ve devlet yönetimini kendinde birleştirince işler büsbütün karıştı; silahlı din stratejileri doğdu; peygamberle kumandan birbirine bitişti; cihat buyruldu, fetihler düzenlendi" demişler.

(Bu sefer de aramızdaki gözlemcilerden ikisi, "Yalan! Ey Tanrı, sen de bu iftiralara kulak asacaksan eğer, Tanrılığından utan!" diye bağırıvermesin mi? Döndük, bağıranlar çarşaflı kadınlardı. O zaman üstümüzde buz gibi bir Tanrı soluğu esti, ortalık yine sütliman kesildi. Demek yukarıdaki isteyince aşağıdaki tozduman yatışabiliyordu? O zaman araya durmadan vekiller sokmasa olmaz mıydı? Aşağıdakilerin hatalarını sevaplarını ona iletmek için irtibat memurlarına gerek vardır, deniyordu ama, o zaman da bunların müzevir ustabaşılardan farkı kalmıyordu.)

Tanrı, tebliğinde kadınların dikkat çektiği başka noktalara da değinmekteydi. Örnekse, kimlik kartında 'İslâm' yazan, saçları oğlan gibi kesilmiş, dudakları ve tırnakları kızıla boyalı birine göre Muhammet, "Bana cehennem halkı gösterildi, çoğunluğu kadınlardı" buyurmuş da, ondan beri Müslüman erkekler kadınları hep cehennemlik mahlûklar olarak görmüşler, onlara melun gözüyle bakmışlar. "Ah kardeş" demiş Hıristiyan dünyasından bir kadın da, "ya bizim erkeklerimiz Kleopatra'ları, Lady Macbeth'leri nasıl gösterdi sanıyorsunuz? Bunların atası Euripides değil miydi?" "Yüzyıllar boyu hep aforoz korkusuy-

la yaşadık" demiş bir başkası da. Bütün eşitsizliklerin, cennet kapısını açma hakkının da, kapama hakkının da tek başına İsa'ya bırakılmış bulunmasından doğduğunu, bunun da bizzat Tanrı'nın en büyük hatası olduğunu söyleme cesareti bile bulmuşlar. Sanki Kassandra'nın üstündeki lanet kalkmış da, dilbağı çözülmüş... Tanrı da, yeterince dinleyip, sonra konuşmuş:

"Unutulmasın ki ben, aforoz ve vaftizi icat ederek insanları benim yerime cennete getirip götürmesinden ötürü İsa'nın yetkileri önüne sınır çekmiş, kendisinin de çarmıha çekilmesine göz yummuştum. Zaten o yüzden de Muhammet'e kitap yazma izni tanımadım. Onu sadece buyruklarımın vekili kıldım. Hele sözcülerden bir başkasının şu naklettiklerini telâffuz bile etmedim. 'Uğursuzluk üç şeyde vardır: Karı'da, Ev'de ve At'ta...' diye de, 'İbadeti katleden şeyler köpek, eşek ve kadındır' diye de birşey bildirmedim.

O kadın bana ayrıca dedi ki: 'İyi iş yapan kadını kargalar arasında alaca karga gören ve ortak hayattan defedilmesi gerektiğine işaret eden göz, erkek gözüdür. Ey Ulu Tanrım, benim de gözlerim çocukluğumda seni bulutlardan saçlı sakallı bir erkek olarak gördü. Hayal gördüm sandım, ama şimdi anlıyorum ki, sen sahiden erkeksin. Onun için hep kendi cinsinden olanlarla meşveret ettin. Onlar ise senin buyruklarını kendi emellerine âlet ettiler. Gel artık bizim de akılca, bilgice güçlü olduğumuzu kabul et. İş işten geçmeden, Afet günü gelmeden bir defa da biz kadınlar arasından peygamber ilan et.'

O zaman ben de bunlara, 'Bilginizi, gücünüzü kanıtlayın, eser gösterin' buyurdum. Herbiri önüme sayısız ve hepsi birbirinden güzel heykeller, resimler, besteler, kitaplar yığdı. İyileştirdikleri hastaların teşekkür mektuplarını, kurdukları yapıların fotoğraflarını, aydınlattıkları insanların yüzlerini gösterdiler."

Tanrı sonuçta, erkek peygamberleri emekliye ayırıp, yerlerine bu kadınlar arasından Dahlia, Sarah, Maria ve Laila'yı peygamberliğe seçtiğini bildiriyordu. Tebliğini, "Burada toplanan bütün 'nebi'lere duyuruyorum ki, onlar da başkalarına duyura..." diye bitiriyordu.

Kararı aramızdaki kadın haberciler ve bir iki erkek 'nebi', çığlıklar, coşkulu alkışlarla karşıladı. Ama sarıklı adamlarla haham, hemen cüppelerinin eteklerini toplayıp salonu terk etmeye kalkıştılar. Ancak, Laila Peygamber'den ahenkli tonda bir uyarı geldi: "Erkek kardeşlerimiz, lütfen toplantıya nifak sokmayalım, anarşiye yolaçmayalım. Şimdiden erkeklik göstermeyelim." Ama İsa'nın yerine atanan Maria Peygamber, "Ant içtik Laila, özgürlük var. Meclisi terketmek isteyen olursa, terkedebilir" diye araya girdi. Bu sefer Sarah Peygamber itiraz etti: "Ama biz 'nebi'lerin hayatından sorumluyuz. Burayı herkes tek başına terkederse, hayatlarını nasıl garanti edebiliriz?" Derken, Davut'un yerine geçen Dahlia Peygamber, "Lütfen, sükûnet... Çok rica ediyorum, tartışmayı keselim..." diye inleyince, Laila Peygamber, "Dahlia şekerim, boşuna sızıldanma. Artık ağlama duvarı yok, hiçbir duvar yok. Acındırma bitti..." demesin mi?

Bu kişilikli çıkış oldukça hoşa gitti, alkışlarla karşılandı. Ama öteki kadın peygamberler bunu soğuk bir gülümsemeyle geçiştirdiler.

Şimdi hep birlikte ısınma hareketi yapmaya başlamışlardı. İçimi bir sıkıntı almıştı. Onlarda, kendilerini özellikle erkek 'nebi'lere beğendirmek ister gibi bir hava seziyordum. Herhalde yanılıyordum. Buna artık değil peygamberlerin, hiçbir kadının gereksinimi olamazdı. Acele karar vermemeliydim. Henüz işbaşı bile yapmamışlardı.

Ben böyle düşünürken, onların ilk peygamber buyruğu işitildi:

"Bizi sevenler peşimizden gelsin!"

Elbette kadıncaydı. Samimiydi. Her şey insanların özgür seçimine bırakılmıştı. Ama ortalıkta bir itiş kakışın doğmasına neden oldu. Aramızda hâlâ, kadının ardında namaz kılmanın caiz olmadığını söyleyenler vardı. "Ne yapacaklarını bilmediğim peygamberleri sevip sevmeyeceğimi nereden bilebilirim?" diye homurdanan birkaç bozguncu da vardı. Ancak genelde herkes sahneye fırlamak için can atıyordu. İşin şaşırtıcı yanı, bu atılımlarda erkeklerin çoğunlukta bulunmasıydı.

Apaçık belli olmuştu. Dünyanın onarılması ve daha iyiye gitmesi için kadın peygamberlerin birtakım hazırlıkları vardı. İlkağızda ozon tabakasının deliğini yamamak üzere insanlara iğne iplik, sağlam uzay derileri dağıtmaya başlamışlardı. Nükleer artıkların temizliği için çok etkili olduğunu söyledikleri deterjanları, boy boy süpürgeleri vardı. Doğumu denetlemek üzere sağlam yöntemler geliştirmişlerdi. Sonuçta çiftleşip çiftleşmemek bile sadece kadının elindeydi artık. İsteyen istemediği erkeği yatağından defedebilirdi, zora başvuranın penisini kesmek mubahtı.

O arada bir fısıltı işittim. "Bütün bunlar, üçüncü peygamberlik çağının Orlando'luk çağı olacağına dair olumlu işaretlerdir" deniyordu. Döndüm, Artemis'le Apollon imiş. Ama hangisi hangisine söylüyor, yine belli değil. Meğer, koltuklarımızın el dayayacak yerindeki vericilerle 'nebi'lik görevlerini yapıyor, insanlığa mesaj iletiyorlarmış. Humeyni kılıklı biri Artemis'i tartaklamaya başlamasın mı? Cep telefonu da çalıp durmakta.

Yukarda kameralar çalışıyor, fotoğraflar çekiliyor, peygamberler ağızlarına uzatılan mikrofonlara demeç üstüne demeç veriyorlardı. Ekranlarda Laila Peygamber'in ipekten nefis bir Muhammet kılığıyla (cebinde telefonu) çölde

kırmızı arabasını hızla sürerek petrol kralıyla görüşmeye gittiği yansıyordu. Yeni peygamber kılıklarını sergileyecek defileler hazırlanıyor, yeni kadın peygamber makyajlı kadın yüzleri moda dergilerinin sayfalarını dolduruyor, erkekler piyasaya yeni yeni koku, boya, takılar sürmeye hazırlanıyordu. Kadın peygamberlerin kadınlıkları her şeyden daha hızlı dolaşıma sokuluyordu. Halka, altıgen haçlı küpe ve kolyelerden sonra hilâlli küpeler de hızla yaygınlaşıyordu.

Bu arada bende de birtakım değişmeler olduğunu şaşkınlıkla gördüm. Derim açık yeşile çalıyor, saydamlaşıyorum. Kanat çırpar gibi haller yaşıyorum. Kollarım, bacaklarım uzayıp inceliyor, başımın üstünde incecik, hayvan duyargaları gibi duyargalar uzuyor. Bunu kadınlığıma borçlu olduğumu düşünüyormuşum nedense. Derken, bir de baktım, bir sıçrayışta kalkıp bir su şişesinin ağzına konmuşum. Duyargalarımda incecik bir esinti dolanmakta, şişenin içinden bir uğultu gelmekte.

Yavaş yavaş anımsıyorum: Bir zamanlar mükemmel bir peygamberdevesi olmayı düşlemiştim. Güneye, Akdeniz'e sık indiğim zamanlarda, bir seferinde taraçada otururken şişe ağzına tünemiş bir peygamberdevesi görmüştüm. İpincecik, uzun, kol gibi bir çift ön ayak, yine çok ince uzun arka ayaklar. Ön ayaklar, insan gibi dua edercesine birbirine çapraz bitişmişti. *Mantis religiosa*? Arka ayaklar üçgenin dik açısı kadar kıvrılabiliyordu. Üçgen bir baş, dışa fırlak bir çift göz. Hayvanın büyüsüne kapıldım. Dakikalarca gözledim onu. Tepesinde görülür görülmez tellere benzer bir çift duyarga. Bunlar acaba taraçada esintiden mi böyle titreşip duruyor, yoksa ses alıcısı gibi duyarlı, dikkat kesilmiş, durmadan birşeyleri kayıt mı ediyordu? Yoksa hayvan, türünün lanetlenmiş Kassandra'sı mıydı?

Tabii o ânda bu hayvanın dişisinin çiftleşmeden sonra erkeğini yiyip bitirdiğini bilmiyordum. Bunu öğrenince peygamberdevesi olma isteğim ortadan kalkmıştı. Fakat, bilinmeyeni bilme, görünmeyeni görme isteğime birşey olmadı.

Bilmek isterdim, Laila Peygamber kimdir? Petrol kralıyla görüşürken neler duyuyor?

Peki şimdi ben, şişenin ağzında ne arıyorum?

Ortalıkta çok gürültü vardı. Kendi titreşimlerimi bile işitemez haldeydim. Haykırmak istiyordum: İnsanların gitgide içlerine saklandıkları, deniz diplerinin kabuklu hayvanlarına benzedikleri, değme-dokunma duygularını da yitire yitire, kendi içlerindeki uğultuya boğuldukları, korkarım artık kabuklar içindeki iniltileri de duyamaz hale gelecekleri -yoksa geldikleri mi?- şu çağda, yitip gitmemiş duyarlıklardan başka kutsal saydığım hiçbir şey yok. Erkek olsun, kadın olsun! Yeniden dokunun birbirinize ve duyun bu dokunuşları, duyun!

Ağzına tünediğim şişenin içinden denizin dalgaları geçiyor gibiydi.

Silkindim. Aynı otobüsteyim. Çılgınca gitmekteyiz.

Başım gözüm bana emanet...

Şişenin içindeki dalgalarda hep aynı fısıltı:

Dokunun... Duyun birbirinizi, duyun...

Başım gözüm bana emanet.

nbd|biblion

10000013848876

İçinden geçtiğimiz netâmeli günlerde, yeni dirimler için elimizde avucumuzda kalan şey sadece bu işte: hayat! Ne var ki, bu coğrafya, tarihin neredeyse bütün dönüm noktalarında hayata karşı içten içe bir cephe alışı temsil ediyor. Efsanelerinde bile ölümü yücelten, aşkı da, erdemi de ölümde arayan bir manzara çıkıyor sürekli olarak karşımıza. Yeryüzünün çok az yöresinde hayat bu kadar horlanmış, bu kadar içinden çıkılmaz bir kördüğüme dönüştürülmüştür herhalde. Dediği gibi Behçet Necatigil'in, "Ama biz dokuduk bu kilimi, eh bir dereceye kadar!"

İşte tam da bu noktada asıl ihtiyacımız olan şey, hayatı destekleyen yeni bir dil geliştirmek ve hayatın yanında yer almaktır. *Hayatı Savunma Biçimleri*, bu kapının önüne getirip bırakıyor bizi. O kapıdan girip *Hayatı Savunma Biçimleri* geliştirmek de elimizde, o kapıdan çıkıp şikâyet kültürüne yeni satırlar eklemek de.

Nitelikli okur hangisini tercih eder acaba?

Openbare Bibliotheek Amsterdam
3 2000 03941795 3
KI-337-061
9 789944 882620
KDV dahil fiyatı